PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 179 (1867) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, torek 31. julija 1951 Cena 20 lir

Prispevajte za Kulturni dom

ZASEDANJE ISTRSKEGA OKROŽNEGA LJUDSKEGA ODBORA

Ukrepi za nadaljnji dvig gospodarstva in življenjske ravni ljudstva Istrskega okrožja

Nov finančni sistem, način delitve dobička - Nov sistem trgovine, zvišanje plač - Spremembe v socialnem zavarovanju in v zunanji trgovini

Včeraj se je začelo v koprskem gledališču drugo zasedanje tretje redne skupščine IOLO. Ta skupščina je velike važnosti, ker na njej razpravljajo o novih važnih odločbah o plačah, preskrbi, trgovini in drugih ukrepih gospodarskega značaja.

Takoj v začetku zasedanja je pozdravil zbrane delegate komandant VUJA tov. polkovnik Miloš Stamatović.

Nato je tovariš Julij Beltram, predsednik IOLO, v daljšem govoru obrazložil nove odloke in njihov pomen.

Skupščina je nato s presedkom 3 ur nadaljevala delo. Poročilu tov. Beltrama je sledila živahna razprava, o kateri bomo še poročali.

Pozdravni govor polk. Stamatovića

V svojem pozdravnem govoru je tov. polk. Stamatović med drugim dejal:

Okrožna skupščina razpravlja danes o važnih zakonskih odločbah z gospodarskega področja, ki spadajo med najvažnejše odločbe, ki jih je od sklenitve mirovne pogodbe do sedaj sprejela ljudska oblast na tem ozemlju. Sklepi, ki jih sprejemate, so v interesu delovnega ljudstva in njih namen je izboljšati življenjske pogoje delavcev mesta in vasi, pospešiti razvoj gosopdarstva na tem ozemlju in organizirati gospodarstvo tako, da se zajamči polna iniciativa in odločanje neposrednih proizvajalcev pri izboljšanju proizvodnje in razdelitvi vrednosti viška proizvodov. S tem se v gospodarstvu vloga ljudske oblasti usmeri v splošno nadzorstvo in usmerjevanje, in pride do polnega izraza upravljanje gospodarstva po delovnih kolektivih.

Zakonske odločbe o gospodarstvu, o katerih se razpravlja, obsegajo vse panoge gospodarske dejavnosti, v prvi vrsti pa področje blagovne izmenjave, za tem pa tudi področje kmetijstva in industrijske proizvodnje, neblagovnih uslug, sistema nagrajevanja in socialnega zavarovanja delavcev in nameščencev, novega finančnega sistema, vloge delavskih svetov itd.

O teh ukrepih bo vsekakor podrobno govoril predsednik izvršilnega odbora. Vojaška uprava je seznanjena z načeli, na katerih temeljijo ti ukrepi, in s potrebami glede dodatnih finančnih in materialnih sredstev, ki jih je treba zaprositi od vlade FLRJ.

Vlada FLRJ je do sedaj dajala Vojni upravi jugoslovanske armade jugoslovanskega področja Tržaškega ozemlja znatno pomoč za gospodarski dvig Istrskega okrožja v finančnih in materialnih sredstvih pod najugodnejšimi pogoji po proizvodnih cenah. Rezultati te pomoči se vidno čutijo tudi po tem, kaj je tu zgrajeno in kaj se bo še gradilo, tako tudi glede preskrbe prebivalstva s predmeti široke potrošnje.

Novi zakonski gospodarski odloki in ukrepi, ki se sedaj sprejemajo, bodo zahtevali, da se pomoč, ki jo vlada FLRJ daje, še poveča z dodatnimi finančnimi sredstvi ter za odgovarjajoče blagovno denarno ravnotežje tudi z materialnimi sredstvi. Lahko izjavim, da bo vlada FLRJ še dalje nudila pomoč in da bo tudi ob tej priliki dala dodatna finančna in materialna sredstva, ki so potrebna za uvedbo teh novih gospodarskih ukrepov.

Vojaška uprava Jugoslovanske armade jugoslovanskega področja Tržaškega ozemlja bo tudi v bodoče pomagala in varovala napore ljudske oblasti za vsestranski gospodarski razvoj Istrskega okrožja.

Poročilo tov. Beltrama

Tov. Julij Beltram pa je v svoje govoru med drugim izjavil:

«Današnjemu zasedanju Istrskega okrožnega ljudskega odbora» — je rekel tov. Beltram, — «so predloženi v diskusijo in odobritev odloki, ki bodo pomenili v nadaljnji izgradnji socializma ogromen korak naprej». Rekel je, da predloženi novi odloki in spremembe nekaterih prejšnjih dokazujejo značaj naše ljudske oblasti, ki svoje napore usmerja v prid človeka, ki dela».

Potem je tovariš Beltram govoril o spremembi odloka o delavskih svetih in je rekel, da se določbe prvega odloka spremenijo v toliko, da delavski kolektivi tudi v privatnih podjetjih upravljajo in odločajo po delavskih svetih tako v privatnih kot v socialističnih podjetjih. «Z novim finančnim zakonom», je rekel tov. Beltram, bodo delavci v privatnih podjetjih deležni istih pravic in ugodnosti kot v podjetjih socialističnega sektorja. Razlika je samo v tem, da v privatnem podjetju ostane lastnik ravnatelj».

Ko je tovariš Beltram govoril o finančnemu sistemu, je rekel, da delavski sveti zaradi starega finančnega sistema niso imeli tiste materialne podlage, na katero bi se oslanjali in se razvijali.

Tov. Beltram je rekel, da bodo novi finančni odloki, o katerih se danes razpravlja, morali postopno odstranili negativne posledice starega finačnega sistema, ki je bil potreben v prejšnji etapi našega socialističnega razvoja. Novi finanč. ni sistem bo prinesel nov polet našega gospodarstva in s tem ustvaril pogoje za nadaljnjo dviganje življenjskega standarda delovnih ljudi. O prevedbi delavcev v nove grupe in plačilne razrede, katero bodo izvršili delavski sveti oziroma upravni odbori, je rekel tov. Beltram, da bo to omogočilo da bodo delavci, ki se trudijo in ki vlagajo vse sile, da bi bila proizvodnja čim večja, imeli nekajkrat večjo plačo kakor pa delavec, ki dela malo in slabo in ne izpolnjuje dovolj svoje obveznosti do družbe. «Ti odnosi plač med kvalificiranimi in nekvalificiranimi delavci», je rekel tov. Beltram «bodo delavcem vzbujali zanimanje za izobraževanje in spopolnjevanje». Tovariš Beltram je rekel, da bo velik stimulans nov način delitve dobička. Po novem finančnem sistemu in delitvi dobička pojde od celokupnega dobička deset odstotkov za razdelitev med delavce kot njihovo udeležbo pri dobičku, kar znaša po izdelanih računih za industrijo okrog 18 milijonov dinarjev. Približno toliko odpade na rezervne fonde podjetij, ostanek, ki znaša okrog 110 milijonov, pa bo delavski svet razdelil na investicije za racionalizacijo in za investicije družbenega standarda. To pomeni, da bodo delavski sveti odslej razpolagali namesto s dosedanjimi 6 milijoni z okrog 150 milijoni.

«Isti sistem delitve dobička» je rekel tov. Beltram «bo seveda tudi v trgovini, gostinstvu, gradnjah in prometu. Z dobičkom ne bodo razpolagali samo delavski sveti v socialističnih podjetjih temveč tudi sveti v privatnih industrijskih ter javnih podjetjih». Tov. Beltram je rekel, da bo odpadlo za budzet od celokupnega dobička le okrog 40 milijonov dinarjev, kar pomeni 20 odstotkov od vse akumulacije. Od tega bo zopet odpadlo najmanj 30 odstotkov na krajevne ljudske odbore, na nekatere pa tudi do 90 odstotkov.

Tov. Beltram je rekel, da bodo delavski sveti v okviru svojih možnostih lahko prispevali za investicijske potrebe krajevnih oziroma mestnih ljudskih odborov iz svojega fonda za investicijo, s čimer bodo dosegli večjo zainteresiranost krajevnih oziroma ljudskih odborov za podjetja na njihovem teritorju. Važen del odloka je tudi to, da bodo podjetja udeležena tudi pri devizah, ki jih bodo ustvarili s svojim izvozom. Novi finančni sistem pa bo tudi zaradi udeležbe delovnega kolektiva povzročil zmanjšanje sedaj visokih režijskih stroškov na minimum in da bo v podjetju samo potrebno število ljudi.

(Nadaljevanje na 2. strani)

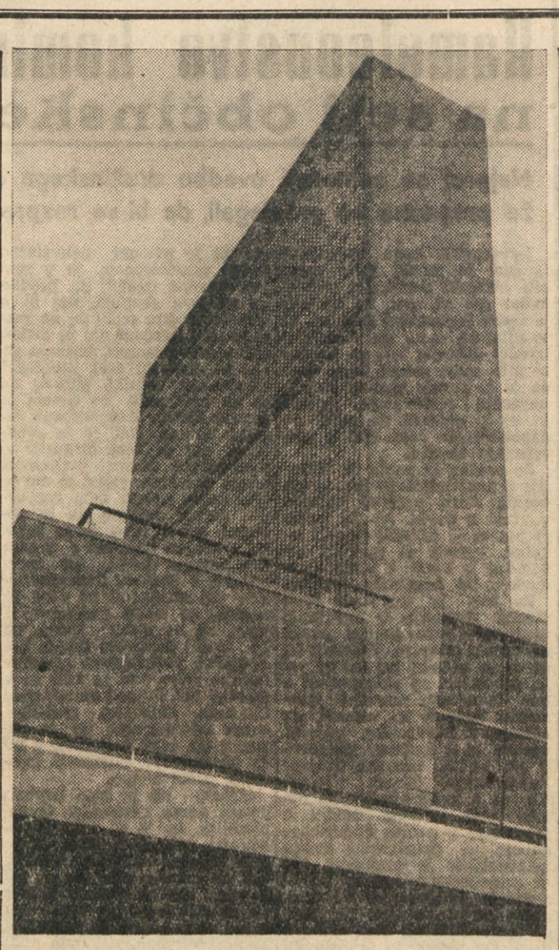

Del novega poslopja Združenih narodov v Manhattanu v New Yorku, kjer so večje in manjše dvorane za zborovanja

SPREMEMBA V PALAČI CHIGI

Danes se bo nova De Gasperijeva vlada, ki se je rodila po težkih porodnih krčih dolgotrajne vladne krize, predstavila parlamentu s programsko deklaracijo. Številni italijanski listi, ki se jim še ni prav polegel razburkani žolč nedavne klavrno propadle irredentistične kampanje, napovedujejo, da bo nova vlada s «particolare fermezza» postavila vprašanje zunanje politike, zdaj, ko je stol v palači Chigi, poleg onega na Viminalu (in še tištega praktično nepomembnega, pa zelo značilnega v ministrstvo za «italijansko Afriko») zasedel sam De Gasperi.

Nenadni odhod Sforze z vodstva italijanske zunanje politike je vzbudil — razumljivo — številne komentarje. Uradni razlog za njegov odhod je bolezen, ki pa ni bila ovira, da stari politik ne bi še vedno ostal v vladi, čeprav na nevažnem in neodgovornem mestu ministra brez listnice s posebno, čeprav nekam megleno nalogo skrbi za «Evropsko zvezo», ki je, kot znano, prav Sforzov konjiček.

Vendar mnogi — večina jih je — trdijo, da «grofov» odhod ni brez zveze z italijansko zunanjo politiko.

Najvažnejša akcija italijanske politike v zadnjem času je bila kampanja glede Trsta, povezana z revizionističnimi željami, ki se je začela nekam neuradno, s signalom «Corriere della Sera» ostalemu italijanskemu tisku, šla preko izmikajočih se De Gasperijevih izjav v parlamentu nekaj dni pred izbruhom vladne krize in se končala z neuspehom diplomatske akcije glede Trsta v Londonu in Washingtonu in z mrzlo prho iz kolon ameriškega in angleškega tiska. Takrat je bila v svet vržena vest, da je Sforza to akcijo podvzel na svojo roko, ne da bi se poprej posvetoval z De Gasperijem. Je to resnica ali pa samo poskus, da za neuspeli manever ne zadene odgovornost De Gasperija prav v trenutku, ko je bil do vratu pogreznjen v težko vladno krizo?

Prav tako opozarjajo, da je vse moledovanje in rotenje v zvezi z revizijo mirovne pogodbe, ki mu je bil duševni oče spet Sforza, doslej naletelo na gluha ušesa, in da tudi v atlantskem paktu, zlasti pa še glede znamenite obrambe «dei sacri confini orientali» in finančne pomoči za oboroženje, Italiji ne gre vse po maslu. Drugi spet pravijo, da v položaju v kakršnem je Italija danes, ne Sforza ne kdo drugi ne bi mogel voditi uspešnejše zunanje politike in da so glavo zunanjega ministra zahtevali notranjepolitični razlogi: v tisočerih težavah, v katerih se je znašel De Gasperi, je moral žrtvovati Sforzo, da je sploh lahko skrpal vlado.

Naj bo kakor koli — krup okoli Trsta se je nekoliko polegel, Sforza je šel in De Gasperi je prišel na njegovo mesto.

Kaj bo zdaj? Trezni opazovalci opozarjajo, da zunanja politika zlasti pa njen uspeh, pač ni odvisna samo od moža, ki jo vodi, temveč v prvi vrsti od dejanskega položaja in pomena Italije v današnjem svetu. Vendar menijo nekateri, da bo nova zasedba omogočila nekako «delitev dela» v italijanski zunanji politiki: v uradno, ki je bo vodil De Gasperi in ki se bo skušala čimbolj varovati neuspehov, kot je bil zadnji v zvezi s Trstom, in v neuradno, v kateri bi stari lisjak Sforza lahko brez obveznosti za vlado in na lastno odgovornost izkoriščal svojo široko mrežo znanstev in zvez in svoje znane sposobnosti političnega igralca.

Na splošno so si komentarji edini v tem, da bo De Gasperi kot predsednik vlade in osrednja osebnost današnjega vladnega tabora poskušal dati italijanski zunanji politiki večjo tehtnost. Toda v čem je lahko danes za Italijo v njenih odnosih s svetom ta večja tehtnost? Samo v izsiljevanju. Gre samo za večjo ali manjšo pomembnost osebe, ki je v igri.

Švicarski list «Neue zuercher Zeitung» je nedavno zapisal, da pomeni v svetovnopolitični igri za Italijo njena notranja neustaljenost, močna kominformistična peta kolona, nestabilnost same vladne stranke, kočljivi gospodarski položaj itd. samo prednost, ki jo De Gasperi vešče izkorišča v odnosih z Zapadom, zlasti z ZDA. Cim večje bodo notranje težave v Italiji, čim slabši gospodarski položaj, čim resnejša in učinkovitejša bo morala biti ameriška pomoč. Ta račun ne obsega samo denarja, marveč tudi podporo italijanskim zunanjepolitičnim ciljem. Pri tem je zunanja politika, ki jo vodi De Gasperi, gotovo dokaj občutljivejša kot ona, ki jo vodi toliko napadani Sforza.

Bo De Gasperi za dosego nekaterih dokaj ambicioznih ciljev zunanje politike svoje vlade res hotel staviti vse na kocko?

Današnja programska izjava vlade bo gotovo prinesla nekaj več jasnosti v ta vprašanja.

* * *

Abstinenca?

Bližnje občinske volitve v Trstu se vedno kot mora tlačijo tržaške iredentiste. Rekli bi, da je ta mora vsak dan težja in hujša: kot v prividu hudih sanj se kaže možnost izgube dela sedanjih iredentističnih pozicij. In to zdaj, prav zdaj, ko se «madrepatria» toliko trudi, da dobi spet Trst v svoj materinski objem?

Rešitev: «apparentamento», «blok vseh Italijanov» od najbolj strupenih fašistov do «socialistov» pri PSVG. Za «italijanske glasove» pa bi šteli še, kot že zadnjič, tiste, ki jih bodo nabrali kominformisti v imenu guvernerja, ki bi prinesel s seboj v žepu «boljšo rešitev».

Toda ZVU ni razširila veljavnosti italijanskega volilnega zakona na Trst. Stvar je nerodna. Današnja večina v občinskem svetu ni tako trdna, da je nekoliko spremenjeni volilni rezultati ne bi mogli omajati. In — kar je glavno: plebiscit bi utegnil iti po vodi.

Današnji «Giornale del Lunedì» je iztuhtal pot, kako prisiliti ZVU, da z uvedbo italijanskega volilnega zakona napravi volitve tako rekoč že vnaprej nepotrebne: «italijanske» strankę se bodo volitev udeležile le, če jim z «apparentamentom» zmaga zagotovljena — ali sploh ne!

Res trdna in odločna beseda, ultimat, ki je — po zadnjih poročilih — povzročil v Londonu in Washingtonu pravi poplah. Posebno, če še pomislimo, da utegne tudi Italija izstopiti iz atlantskega pakta in ustaviti pošiljanje pomoči v Ameriko.

Bolgarski partizanski junak general Slavčo Trnski aretiran

Slavčo Trnski je organiziral bolgarske partizanske skupine in bil iskren prijatelj Jugoslavije Nov val aretacij v Bolgariji - Obsodba madžarskih in ruskih vohunov v Beogradu

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 30. — Izvedelo se je, da je bil v Bolgariji aretiran generalni major Slavčo Trnski, komandant divizije in kandidat CK KP Bolgarije. Uradni bolgarski krogi o tej aretaciji še niso ničesar sporočili.

Trnski je znan kot organizator bolgarskih partizanskih enot med vojno in kot človek, ki je cenil pomoč Jugoslavije v bolgarski oboroženi borbi proti fašizmu. V zadnjih časi je bilo slišati, da imajo Trnskega v Bolgariji za «titoista» in za «deviacionista». Pripomniti je treba da je bil Trnski iskren pobornik sodelovanja in prijateljstva z Jugoslavijo. Znane so njegove besede, da bo to prijateljstvo «služilo kot osnova, na kateri je treba tudi v bodoče graditi odnošaje med obema bratskima narodoma».

Obenem se izve o naglem porastu števila interniranih in zaprtih oseb v Bolgariji. Samo v zadnjih dneh je bilo več kot 1600 družin konfiniranih v svojih bivališčih. V obmejnem pasu proti Jugoslaviji so doslej odpeljali preko 40.000 oseb v taborišča, v zapore pa 35.000 oseb. Če temu še dodamo število bolgarskih državljanov, ki so bili izgnani v Turčijo, lahko ocenimo, da so bile v zadnjem času pregnane s svojih domov, cenimo na preko 300.000.

V Beogradu je bilo danes zborovanje pred bolnico, iz katere je skupina partizanov pred desetimi leti, v prvem letu vojne, osvobodila Aleksandra Rankoviča, člana politbiroja KPJ. Rankoviča, ki je bil v bolnici kot ujetnik gestapa.

Na beograjskem procesu proti trem ruskim in madžarskim vohunom je bil danes Nikolaj Engler obsojen na 14 let, Franjo Bolgar na 8 let in Ernest Engler na 2 leti strogega zapora. Na tem procesu se je jasno pokazalo, da so se organi sovjetske obveščevalne službe, pa tudi sovjetski uradni predstavniki v Jugoslaviji kot generala Kiseljev in Sidorović ali polkovnik Vasiljev, neposredno vmešavali v notranje zadeve Jugoslavije in delali na nasilni preureditvi državne ureditve.

R. R.

Zakon o vojnih zločinih

Mednarodna pravna komisija v Ženevi je sestavila zakon o vojnih zločinih, ki naj prepreči vsakomur, da bi se v opravičilo svojih zločinov izgovarjal na vojaška povelja.

Zakon, ki sloni na načelih, katera so sprejela sodišča, ki so sodila vojne zločince 8 držav, bodo predložili prihodnji Glavni skupščini ZN v Parizu v končno odobritev.

Zakon predvideva tudi zločin «napadalnih dejanj proti drugi državi» in odgovornost državnega poglavarja in vladnih funkcionarjev za razne prestopke, ki jih omenja.

Napadalne grožnje ali pripravljanje oboroženih sil za napad označuje zakon za «pregreške proti miru in varnosti človeštva». Vpad «oboroženih tolp v drugo državo zaradi političnih ciljev» označuje zakon za zločin, enako tudi nezakonito delo in netenje k deržavljanski vojni v drugi državi ter nezakonito aneksijo ozemlja druge države.

Danes bo De Gasperi poročal v parlamentu

Šestnajst milijonov primanjkljaja zaradi sleparij v blagajni zunanjega ministrstva

RIM, 30. — De Gasperi je danes uradno prevzel posle zunanjega ministrstva. Ob tej priliki je izjavil, da ostanejo temelji italijanske zunanje politike nespremenjeni. Ponovno je poudaril, da bo Italija ostala zvesta atlantskemu paktu. Dalje je dejal, da bo njegov sprejem zunanjega ministrstva pomenil tudi večjo koordinacijo in večjo enotnost raznih strani splošne politike, in še posebno gospodarske.

V odgovorih, ki jih je dal dopisniku lista «Il Messaggero», je De Gasperi odgovoril na razne obtožbe v zvezi z njegovim postopanjem med vladno krizo. Dejal je, da je bilo njegovo postopanje v skladu z določbami ustave. Na koncu se je tudi potožil, da je moral pri reševanju krize iti mimo svojih starih prijateljstev.

Kakor je znano, se bo nova vlada predstavila danes parlamentu in senatu, kjer bo De Gasperi obrazložil vladni program. Politična debata se bo v obeh zbornicah začela v sredo.

Danes so objavili tudi uradno poročilo o sleparijah v blagajni zunanjega ministrstva. Ugotovili so primanjkljaj 16 milijonov lir in so s tem v zvezi aretirali štiri uradnike, med katerimi tudi blagajnika.

KOMPROMISNI PREDLOG ZDA glede razmejitvene črte na Koreji?

Na nedeljskem in včerajšnjem sestanku v Kesongu niso pogajanja napredovala - Na podlagi novega predloga naj bi se razmejitvena črta premaknila na 38. vzporednik, ko bi bilo gotovo, da napad ni več mogoč

KESONG, 30. — Današnji sestanek v Kesongu je bil najdaljši od vseh prejšnjih. Začel se je namreč ob 11. uri in se je zaključil ob 14.05. Prihodnji sestanek bo jutri.

Na včerajšnji, 13. seji niso pogajanja nič napredovala. Razpravljali so o ustanovitvi nevtralnega področja. Danes so razpravo o tem vprašanju nadaljevali. Uradno poročilo pravi:

14. in najdaljša seja konference za vojaško premirje v Kesongu se je zaključila po treh urah in osem minut razpravljanja. Obe strani sta ostali trdno na svojem stališču glede druge točke dnevnega reda, ki se nanaša na ustanovitev demilitariziranega področja.

Voditelj delegacije OZN Joy je v številnih izjavah, ki so bile že prej pripravljene, podal podrobno analizo obeh stališč o omenjenem vprašanju. Nato je ponovno pozval nasprotnike, naj se izrazijo o stališču OZN glede nevtralnega področja, zato da bo končna rešitev te točke lahko odražala obe stališči.

Nekoliko pred poldnem je general Nam Il izjavil, da je tudi on odločno mnenja, da se morajo sovražnosti med pogajanji za premirje nadaljevati. Prihodnja seja bo jutri ob 11.

Na tiskovni konferenci je general Nuckols izjavil, da je bil general Nam Il videti danes manj odločen kakor običajno in da je kazal nekatere znake trudnosti in nervoznosti. Zdi se, da obe delegaciji nista sporazumni o pomenu, ki naj se da besedi «demilitarizacija», kar je povzročilo številne razprave med generali in tolmači.

Južnokorejski minister za informacije Clarence Rhee pa je danes na tiskovni konferenci v Munsanu izjavil, da je stališče južnokorejske vlade o morebitnem premirju sledeče: 1. kitajske sile morajo izprazniti korejsko ozemlje in se umakniti preko reke Jalu, sile OZN pa bodo morale ostati na Koreji, dokler ne bodo južnokorejske čete dovolj izvežbane, da lahko branijo deželo in dokler ne bodo prejele potrebnega vojaškega materiala; 2. severnokorejsko vojsko je treba razorožiti; 3. OZN bo morala dati zagotovilo, da se nobena tuja država ne bo vmešavala v korejske zadeve; 4. južnokorejska vlada bo morala biti zastopana pri razgovorih o bodočnosti Koreje; 5. ohraniti se mora celotnost vsega korejskega ozemlja.

V dobro obveščenih krogih se je zvedelo, da so ZDA sicer odločene, da ne popustijo v svojem stališču, da se kot podlaga za prenehanje sovražnosti določi sedanja črta severno od 38. vzporednika, vendar pa so pripravljene pristati na kompromis, ki bi omogočil, da se pogajanja premaknejo z mrtve točke.

Iz obveščenih krogov namreč javljajo, da bi bili v Washingtonu naklonjeni sledeči rešitvi:

Ameriški delegati se bi obvezali, da premaknejo pozneje razmejitveno črto na 38. vzporednik, in sicer tedaj ko bi s sklenitvijo političnega sporazuma o umiku tujih čet bili Združeni narodi gotovi, da ni več mogoč napad.

S fronte javljajo, da so severnokorejske čete po petih dneh srditih bojev danes zapustile važne položaje na vrhovih severnovzhodno od Yanggy na vzhodnem področju fronte.

Danes so volili v Izraelu

TEL AVIV, 30. — V Izraelu je danes volilo, na drugih splošnih volitvah te mlade države, 800 tisoč volivcev. Kljub visoki vročini je bila volivna udeležba precejšnja. Za enkrat še manjkajo podatki o udeležbi in poteku volitev. V državi vlada mir, le včeraj ponoči je bilo nekaj spopadov med desnimi in levimi ekstremisti.

HARRIMANOV POVRATEK V PERZIJSKO PRESTOLNICO

Angleški minister za surovine Stokes potuje v Iran - Harriman optimist

LONDON, 30. — Medtem ko se je Trumanov osebni svetovalec Averell Harriman včeraj razgovarjal s Clementom Attleejem, je danes še obiskal zunanjega ministra Morrisona in proti večeru odpotoval z letalom zopet v iransko prestolnico.

Zjutraj je, kot vse kaže, Harriman izročil Morrisonu nova pojasnila glede Mossadeghovega stališča v sedanjem, bolj optimističnem razvoju vprašanja nafte. Vendar pa ta pojasnila še niso zadovoljila angleške vlade, ki se je sestala v dopoldanskih urah. Morrison je namreč danes popoldne med razpravo o Srednjem vzhodu (o kateri pišemo podrobneje na zadnji strani) sicer javil, da bo v kratkem odpotovala nova angleška delegacija v Teheran, vendar pa so za to potrebna «še nekatera pojasnila».

Richard Stokes, Lord kraljevega pečata in minister za surovine ima 54 let. Morrison je povedal, da bo moral Stokes obiskati predvsem Abadan, kjer bodo morali jutri zapreti čistilnico nafte, da se «prepirča o pogojih na tamkajšnjem področju in na petrolejskih poljih».

To imenovanje znanega strokovnjaka glede surovin nam kaže, da Anglijo v sedanjem trenutku predvsem zanima vprašanje nafte. Stokesu so dali prednost pred Jowittom, Lordom kanclerjem in pravnim strokovnjakom, potem ko je Harriman odkrito povedal, kaj bi pomenila izguba nafte.

Ko se je Harriman poslavljal na londonskem letališču, je izjavil novinarjem: «S člani angleške vlade sem imel zadovoljive razgovore. Sedaj se vračam v Teheran, da se pogovorim o glavnih točkah teh londonskih razgovorov, skupaj s člani iranske vlade in predstavniki Anglo-Iranian. Prepričan sem, da je mogoče najti podlago za rešitev nasprotij.

V Londonu priznavajo, da je Harriman končno veliko napredoval v svojem namenu, da približa oba nasprotna tabora. Vendar pripisujejo velik del uspeha v Teheranu njegovemu svetovalcu Walterju Levyu, ko je uspel prepričati Perzijce, da ne bodo mogli ponovno pognati v pogon petrolejskih naprav v Abadanu in na petrolejskih poljih brez pomoči angleških strokovnjakov in tako izkušene organizacije, kot je «Anglo-Iranian». Na vsak način je mogel Harriman v Londonu ugotoviti, da je v Angliji v sedanjem trenutku, ko misli, da čas še vedno dela zanjo, še vedno prepričanje, da bi mogli še nekaj časa odlašati v iskanju sprave s Teheranom. Vendar pa kaže, da je bil Harriman v angleški prestolnici vsaj toliko prepričljiv, kot Levy v Teheranu.

Angleški odgovorni krogi za enkrat še niso dali nobenih izjav, ki bi povedale več, kot je na primer omenil danes Morrison v spodnji zbornici. Na Foreign Officeu izjavljajo, da ne vedo ničesar o predlogu perzijskih krogov, po katerih bi ustanovili anglo-ameriško-iransko družbo za čiščenje, prevoz in prodajo nafte, medtem ko bi nafto črpala Perzija sama.

Za enkrat tudi ni bilo mogoče ugotoviti, kakšno bo Stokesovo spremstvo. Vse kaže, da bo ministru za surovine pomagal angleški poslanik v Teheranu Sir Francis Shepherd, obenem pa ga bosta najbrž spremljala dva strokovnjaka Anglo-Iranian in predstavniki angleškega zunanjega ministrstva.

Jezuitski in kominformistični farizeji enotni v sovraštvu do slovenske kulture

(Ob pisanju „Katoliškega glasa" o predstavi „Celjskih grofov")

Zadnjič smo govorili o Mahniču — toda tudi Mahnič bi po vsej priliki zardel, ko bi dobil pred oči pamflet, ki ga je objavil «Katoliški glas» (pripomnimo naj, da je «Demokracija» o predstavi objavila sicer kratko, toda dokaj objektivno poročilo). Ne bi pa zardeli ljudje, ki so zastrupljali slovensko kulturno ozračje v zadnjih letih pred drugo svetovno vojno, — kolikor tudi, saj je omenjeni članek po tisti približni, a tem bolj strupeni terminologiji, po prozornih, demagoških silogizmih, po zlobnem — a ne dovolj spretnem — zavijanju resnice po pumfletistični izbiri argumentov in njihove obdelave in še po čem, tako podoben marsičemu, kar je nekoč (hvala bogu, da nekoč!) izhajalo v «Slovenskem domu» žalostnega spomina. Skratka, gre za pokus, ki je od jezuitizma prebega, a si ni znal prisvojiti njegove glavne odlike: spretnosti.

Mahnič, ta lojolovski gorečnik, ki so si ga privoščila Menčinger v «Sulfurju Udrihovizren, neusmiljen in ozkosrčen, je bil vendarle, kljub vsej zgrešenosti svojih idej in negativnosti svoje vloge v slovenski kulturni zgodovini osebnost, ki se bo sebe in do drugih, dosledna do sebe in do drugih, oporožena z gorjačo pa tudi s širokim znanjem. Mahnič bi bil prav tako obsodil «Celjske grofe» kot pisun v «Katoliškem glasu», ki ni imel poguma, da bi se podpisal. Toda njegova obsodba bi bila na neki kulturni višini: glavnih značilnosti «marksistične drame» gotovo ne bi videl samo v debelušnem in zapitem gvardijanu, v konjih, ki nastopajo na odru in v dremavem stražarju, ki izgubi ravnotežje . . .

Toda to so glavni argumenti anonimnega pisca, ki se tičejo treh elementov dramskega dela in njegove uprizoritve: avtorjeva umetniško - idejna koncepcija (gvardijan), njegovih (ali režiserjev) sceničnih prijemov (konji) in režiserjevega dela (stražar — gre pa v resnici samo za smolo statista «ad hoc» v eni sami predstavi). Ce delo nima drugih napak, smemo Kreftu čestitati.

In še od teh dveh «napak» (izključimo takoj tretjo, slučajno) je vsaj ena za lase privlečena: konji.

Tu trčimo ob glavno vprašanje, ki se pojavlja ob čitanju tega pamfleta: dejansko ali namerno neznanje brezimnega pisca?

Ce gre za resnično neznanje, bi se naj spomnil tistega «si tacuisses, philosophus mansisses» in bil lepo tiho. Prihranil bi «Katoliškemu glasu» (sebi ne, ker se ni podpisal) blamažo.

Bolj verjetno pa se nam zdi, da gre za namerno neznanje, to je na računanje z neznanjem čitateljev «Katoliškega glasa». Ne glede na to, da kaže tako ravnanje kaj malo spoštovanja do lastnih čitateljev, ki pomagajo, pa čeprav samo z 20 lirami, listu in urednikom do življenja, je zelo značilno za tisto mentaliteto, ki smo jo orisali v prvem delu tega odgovora. Poleg tega pa daje že samo po sebi članku — ubožno spričevalo . . .

Predstava na prostem ni predstava na odru. Ne bomo se izgubljali v zgodovini; pisun pri «Katoliškem glasu», pozna verjetno vsaj toliko kot mi razne velike pasijonske igre današnjih dni, ki niso nič drugega kot nadaljevanje tradicije, iz katere se je razvilo gledališče na prostem (srednjeveški misteriji) in v katerih nastopajo konji in osli (v skladu s svetim pismom) v obilici. Nihče se ne škandalizira, ker je to pač popolnoma naravno.

Dovolj torej o konjih. Preidimo k gvardijanu, ki ga anonimni pisec primerja s «procesi proti duhovnikom onstran železne zavese». Kakšna demagogija, ki izhaja — ne morda iz lastnega prepričanja! — iz prepričanja, ki ga je treba vbiti v glavo zvestim čitateljem, da je namreč duhovnik že samo zato, ker je služabnik božji, nedotakljiv, ne glede na njegovo človeško vrednost (kaj rečejo ti ljudje n. pr. k semenišniku iz Pregljevega «Plebanusa Joannesa», ki «foeminam gravatam fecit» — in Pregelj je bil katoliški pisatelj).

Toda trebušni, zapiti, minoritski gvardijan iz «Celjskih grofov» je nedolžen pravičnik, če ga primerjamo z njegovimi papeškimi predstojniki tistih časov! Je pač slika svojega časa, morda še celo omiljena, časa, ko je že visela v zraku reformacija, ki ni bila čisto slučajno seme satanovo, temveč je imela svoje določene zgodovinske vzroke in je kot najboljši argument lahko uporabljala prav moralni razvrat katoliške duhovščine te dobe — v Trubarju bi našli zanjo epitetov dovolj. Anonimni pisun gotovo ve, da se dejanje naše drame, dogaja komaj nekaj let potem, ko je na kostniški grmadi zgorel Jan Hus, poleg Wicliffa prva zgovorna priča nezdravih razmer v tedanji cerkvi. In če naj gledališče drži življenju in času zrcalo, kot je zapisano v Hamletu — kako je mogel pisec drame, pa naj bo marksist ali ne, da je le pošten človek, mimo pojavov, ki so značilni za tisti čas? In mar procesov proti čarovnicam, teh žalostnih dokumentov verskega fanatizma in zasleplenosti, ni bilo na Slovenskem in drugod po svetu dovolj in preveč, in mar se niso vlekli celo tja do začetka 18. stoletja?

Toda ljudem tiste vrste, kot je pisun pri «Katoliškem glasu», je zgodovinski falzifikat očitno prav tako dobrodošel kot autodafé, samo da služi njihovim ciljem. Ti cilji pa že zato, ker se boje resnice, ne morejo biti prav čisti.

In ker je pisun že skregan z resnico in ker ga bode v oči ogromni uspeh predstave SNG, servira vsem čitateljem (kolikor mu še verjamejo!) še zgodbo o tem, da so ljudje v Sloveniji «Celjskih grofov» in podobnega «plesnivega kulturnega boljševizma», do «grla siti» in da so zato «prišli agenti na Tržaško z njim». Mar naj pet do zadnjega prostorčka razprodanih predstav v Trstu priča, da so tržaški Slovenci bolj neumni kot recimo ljubljanski? Pa če mu povemo, da so prav «Celjski grofje» v Ljubljani doživeli kar 36 predstav v eni sezoni, več kot doslej katero koli dramsko delo v Sloveniji? Da so bili že leta 1935 prevedeni v češčino in uprizorjeni v Pragi? Da so jih tista leta (kajti delo je izšlo leta 1933, ne morda po vojni, kot bi rad brezimni pišun prepričal svoje bralce, ko pravi, da «zdaj je dobil naročilo Kreft, naj napiše tako dramo, ki bo služila za pridobivanje ljudskih množic» namesto mitinga») uprizorili razen v Ljubljani in Pragi še v Mariboru, Celju, Zagrebu, Skoplju in Osjeku? Da je bila v Zagrebu samo premiera, ker je bila nato drama, ne morda zaradi nezanimanja občinstva, temveč po intervenciji škofijskega ordinariata, odstavljena z repertoarja?

Da, da, gotovo mu je žal, da kaj takega v Trstu ni bilo mogoče. Saj to je vendar najlepša oblika kulturnega boja!

Za vse skupaj pa zares velja, kot je on sam zapisal: propaganda je eno, kultura drugo . . .

In — dulcis in fundo: vrzite skozi vrata vse nabiralce za Kulturni dom! Evo zrna! Nam utile je zrno, dulce pleva. Dulce je gledališče, utile — zrno pa to: Slovenci v Trstu in drugod ne rabijo ne kulture ne kulturnega doma, ki ne bi bila v skladu s «kulturo», ki jo iz polnega prgišča razmetava brezimni pisec v «Katoliškem glasu».

In v tem — mutatis mutandis — so si spet popolnoma edini jezuitski in kominformistični farizeji. Zares, prav takšno ogabno pisanje v «Delu» ne potrebuje posebnega odgovora, saj velja zanj popolnoma isto — spet mutatis mutandis, — kar smo napisali jezuitskemu pamfletistu za klobuk.

Bes obojih izhaja iz istega korena: pet polno zasedenih predstav na stadionu «Prvi maj». Prav to dejstvo pa kaže, da bodo morali oboji iti drugam «svoje si cipce lovit».

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Torek 31. julija
Ignacij, Jelonica
Sonce vzide ob 4.46, zatone ob 19.36. Dolžina dneva 14.50. Luna vzide ob 1.44, zatone ob 18.37.
Jutri, sreda 1. avgusta
Mak. bratje, Detomir

Zasedanje Istrskega OLO

(Nadaljevanje s 1. strani)

V svojem referatu je tov. Beltram tudi govoril o spremembah v sistemu trgovine. Med drugim je rekel, da bo po tem odloku odločen za proizvodnjo podjetij gospodarski račun. Podjetja bodo skušala doseči čim ugodnejše ceno, — kar bo mogoče le z dobro kvaliteto proizvodov — in s tem da bodo proizvajala take predmete, po katerih je povpraševanje. Delavci in nameščenci podjetja bodo iz lastnega interesa stremeli za tem, da se izboljša poslovanje podjetja in s tem doseže večji dobiček. Isto kot velja za podjetja, bo veljalo tudi za trgovine; čim bolje bodo postregle potrošnikom tem večji bo promet.

«Novi sistem trgovine», — je rekel tov. Beltram — «bo vnesel tudi popolnoma drugačnega duha med kmečko prebivalstvo. Odslej ne bo več obveznih odkupov, omejitev glede cen in glede tega, komu naj prodajo. Tržišče se bo lahko razširilo na vso Jugoslavijo. Kmet bo na ta način zainteresiran, da čim več proizvaja za tržišče».

Tov. Beltram je v svojem referatu govoril tudi o novemu odloku o plačah, ki ga nujno zahtevajo revolucionarne spremembe v našem gospodarstvu. Novi odlok o plačah predvideva večjo diferencijacijo po strokovni sposobnosti, po odgovornosti in važnosti dela. Novi odlok bo realiziral socialistično načelo nagrajevanja — vsakomur plačilo po njegovem delu.

«Novi plačilni sistem», — je rekel tov. Beltram — «omogoča v smislu načel odloka o upravljanju gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih tudi udeležbo delavcev na delu dobička, ki je rezultat njihove storilnosti dela. Ta udeležba pri dobičku je predvidena tako, da se del dobička v določenih obdobjih razdeljuje delavcem in uslužbencem v gospodarstvu sorazmerno s tem, kolikor so s svojim disciplsiniranim in požrtvovalnim delom prispevali k temu.

Odlok o plačah delavcev, uslužbencev in nameščencev deli delavce v osem osnovnih grup po njihovi strokovni sposobnosti in po težini dela, ki ga opravljajo. V okviru grup so določeni tudi plačilni razredi. V smislu teh določb bo potrebno v naših podjetjih za delavce 24 plačilnih razredov, za uslužbence pa 25 plačilnih razredov. Uvedba plačilnih razredov nujno odpravlja osebne dodatke.

Tov. Beltram je rekel, da novi gospodarski sistem zahteva tudi prilagoditev tarifnih postavk. Ker se tudi odpravljajo nakaznice za zagotovljeno preskrbo, je bilo nujno tudi to upoštevati v novih tarifnih postavkah. Zato ni to nikakšna devalvacija dinarja, kar bodo naši nasprotniki skušali potvarjati.

«Upoštevajoč te razloge», — je rekel tov. Beltram, «so nove tarifne postavke določene od minimalne postavke 6000 dinarjev, do maksimalne postavke 38 tisoč dinarjev mesečno glede na stopnjo in strokovne sposobnosti. Upoštevajoč vse te elemente, bo znašala povprečna plača našega delavca mesečno 15 tisoč dinarjev, povprečna uslužbenska plača pa 18 tisoč dinarjev. Poleg tega pa bodo delavci in uslužbenci prejemali še dodatke za otroke po 3500 dinarjev za otroka na mesec. V določenih pogojih pa bodo prejemali še dodatke za terensko delo, nadurno delo itd.»

«Odlok o plačah», je rekel tov. Beltram — «in vsa njegova načela veljajo za vse osebe v delovnem razmerju ne glede na to, v katerem sektorju lastništva so zaposleni».

Tovariš Beltram je na to obrazložil predlog novega odloka o socialnem zavarovanju delavcev, uslužbencev in njihovih družin. Osnovna načela tega odloka so: 1. Da zajema vse ljudi v delovnem odnosu in da razširi socialno zavarovanje tudi na druge kategorije delovnih ljudi, katerih poklic oziroma dejavnost je družbeno koristna.

2. Pridobitev in obsežnost pravic socialnega zavarovanja, je odvisna od trajanja delovnega razmerja, višine plače ter od odgovornosti in težine dela.

3. Sindikati pridobijo večje pravice pa tudi dolžnost, da sodelujejo pri izvajanju socialnega zavarovanja.

4. Socialno zavarovanje se izvaja pod nadzorstvom organov ljudske oblasti.

Pri obrazložitvi novega odloka o socialnem zavarovanju je tovariš Beltram tudi dejal, da novi odlok predvideva zvišanje oskrbnine od sedanjih 66 odstotkov od zadnje plače na 100 odstotkov. Oskrbovanec bo v primeru dela nezmožnosti prejemal oskrbnino v višini rednih prejemkov za redni delovni čas. Po novem odloku se bo krog zdravstveno zavarovanih oseb občutno razširil, doba zdravstvenega varstva pa traja neomejeno. Po tem je tovariš Beltram govoril o zneskih posameznih dajatev za zavarovance. N. pr. za opremo novorojenčka je znašala podpora doslej 2000 dinarjev, odslej pa bo znašala 20.000 dinarjev. Prav tako predvideva novi odlok prevedbo vseh starih upokojencev skladno z njihovimi kvalifikacijami in z novimi plačami. Določeni so zneski, pod katerimi ne bi mogla biti nobena pokojnina. V osnutku odloka o socialnem zavarovanjem — je rekel tov. Beltram, predlagamo zvišanje pokojninske rentne osnove od dosedanjih 90 odstotkov na 100 odstotkov za polno delovno dobo ter znižanje starostne dobe za pridobitev pravice do pokojnine za 5 let.

Ko je tovariš Beltram v svojem referatu govoril o življenjskem standardu naših delovnih ljudi, je rekel, da so bile doslej zadostno krite življenjske potrebe prebivalstva, za kar gre zasluga Federativni ljudski republiki Jugoslaviji in njeni pomoči. Potem je primerjal sedanje cene osnovnih življenjskih potrebščin in dosedanjih plač v Istrskem okrožju s tržaškimi plačami in cenami. Na primer moka je bila pri nas na garantirani preskrbi trinajstkrat cenejša kot v Trstu, prav tako mast, meso pa je bilo na garantirani preskrbi dvajsetkrat ali celo večkrat cenejše kot v Trstu, tekstil in obutev na garantirano preskrbo sta bila za sedem in pol krat cenejši kot v Trstu. Stroški za stanovanje pa so bili 25 krat nižji. «Res pa je tudi» — je rekel tov. Beltram — «da je vrsta predmetov, pri katerih cene v primerjavi s tržaškimi niso v tako ugodnem razmerju v korist dinarja. Dejstvo pa je da je dosedanji sistem preskrbe dosegal svoj namen in v najtežjem razdobju graditve socializma zadostno zaščitil življenjski standard delovnih ljudi». V nadaljevanju svojega govora je tovariš Beltram rekel, da se bo za odpravo garantirane preskrbe gospodarstvo olajšalo velikega bremena administrativnega in neplodnega dela.

Prehod na prosto formiranje cene na podlagi ponudbe in povpraševanja in na njem primerne nove, višje plače tako da bo delavec in nameščenec dobil denar za svoje delo, in bo kupoval kjer bo hotel in kar bo hotel, bo brez dvoma mnogo vplivalo na življenjsko raven.

«Novi sistem», — je rekel tovariš Beltram — «favorizira na eni strani družine z otroki, na drugi strani pa delavce in namešćence z višjo strokovno kvalifikacijo, saj dobijo starši za vsakega otroka, dokler ga vzdržujejo, mesečno 3.500 dinarjev. Po novem sistemu z upoštevanjem otroških doklad bo družina v Istrskem okrožju mnogo na boljšem kot družina z več otroki na primer v Trstu».

Tov. Beltram je tudi govoril o novem sistemu zunanje trgovine. Osnovne značilnosti novega sistema so:

1. Da je izvoznik proizvajalec, to je tisti ki izvaža ali ki da na razpolago blago za izvoz, tudi koristnik deviz, ki jih je dosegel z izvozom.

2. Da je od izvoznika samega odvisno, koliko deviz bo prejel. Če je presegel določeno kvoto v odstotkih, se poveča odstotek udeležbe pri devizah.

3. Da izvoznik lahko sam uporabi devize, ki jih je prejel, za svoj gospodarski razvoj, lahko pa preostale devize prosto proda drugemu, ki ima izvozne potrebe.

Tov. Beltram je rekel, da bodo po novem sistemu zunanje trgovine prejele splošne kmetijske zadruge od 60 do 80 odstotkov z izvozom doseženih deviz.

«V novem sistemu zunanje trgovine, kakor tudi trgovine v splošno», — je poudaril tov. Beltram — «je važno to, da se ukine monopol, ki so ga doslej imela posamezna podjetja v trgovanju ter pri izvozu in uvozu. Mreža uvoznih in izvoznih podjetij se bo razširila tako, da bo imel izvoznik izbiro, da se poslužuje tega ali onega podjetja za opravljanje izvoznih ali uvoznih poslov».

V svojem govoru je dal tovariš Beltram poudarek, tudi kmečkemu delovnemu zadružništvu. Med drugim je rekel: «Delovni kmetje morajo vedeti, da je zadruga najboljša njihova organizacija in da imajo le v tej zagotovljeno boljšo bodočnost». Omenil je, da bodo po novem odloku o socialnem zavarovanju tudi člani kmečkih delovnih zadrug deležni socialnega zavarovanja.

«Sovražnikom socializma», je rekel tov. Beltram, ki skušejo razbiti naše postojanke socializma na vasi to je: kominformistom, ostankom kapitalizma, razlaščenim veleposestnikom in vsem, ki so se vrinili v zadruge z namenom, da bi jih razbili, napovemo boj. Naj se prepričajo, da je možnost razbijanja minila prav zaradi naše čvrste enotnosti in volje, da v izgradnji socializma na vasi, izbojujemo bitko do kraja».

Ob koncu svojega referata je tov. Beltram rekel:

Ves svet naj ve, da je Istrski okrožni ljudski odbor sprejel odlok, ki daje delavcem naših tovarn pravico, da ne glede na to, kdo je lastnik proizvodnih sredstev, sami razpolagajo z ustvarjeno vrednostjo. Sami proizvajajo, sami naj razpolagajo s proizvodnjo.

To naj zapiše l'«Unità» na naslovno stran, če si upa, ker trdi, da brani interese delavcev. To naj napiše in pove, da se je to zgodilo prav v tisti jugoslovanski coni, ki je deležna najnesramnejših napadov njenih fašističnih urednikov.

Toda razume se, da tega ne bodo napisali. Pač pa bodo pisali tako, kot njihovi bratci «po jeziku» v «Giornale di Trieste» in morda tudi skrahirani belogardisti v «Demokraciji», namreč da smo to storili pod pritiskom Američanov, da se vračamo na staro da je naše gospodarstvo na robu propada, da smo razvrednotili dinar, itd.»

V zaključku svojega referata, je tovariš Beltram rekel, da so naši novi odloki dejstva, preko katerih ni mogoče iti, in da ta dejstva spremljajo Kominform na pokopališče. Socializem zmaguje in bo zmagal navzlic kominformističnim vojnohujshajškim izdajalcem in odporu preživele kapitalistične družbe.

PREDLOG O UVEDBI DRUŽINSKEGA DAVKA SPREJET

Kameleonstvo kominformistov na seji občinskega sveta

Najprej so zahtevali uvedbo družinskega davka, sedaj pa, ko je že prepozno so predlagali, da bi se razpravljanje o tem odgodilo

Neverjetno kako «marljivi» in tudi še dovolj točni znajo biti občinski svetovalci večine, kadar gre za seje, na katerih je treba izglasovati določbe, ki so njim po godu. Na včerajšnji izredni občinski seji na primer ni bilo treba čakati dolgo uro, da bi se zbralo legalno število navzočih svetovalcev, temveč so se ti pojavili že takoj ob napovedanem času kar v precejšnjem številu.

Se preden je prišlo do diskusije o družinskem davku, je odbornik Forti prečital določbe v zvezi z davki, ki jih morajo plačevati lastniki javnih lokalov, trgovin in podjetij ter določbe v zvezi s povišanjem davkov za bencinske črpalke.

Za tem je odbornik Forti otvoril diskusijo o vprašanju uveljavitve družinskega davka na našem ozemlju. Poudaril je, da se je položaj od zadnje seje, na kateri so razpravljali o tem vprašanju nekoliko spremenil; izvedeli so namreč, da namerava Zavezniška vojaška uprava že v kratkem uveljaviti na našem ozemlju določbe italijanskega zakona Vanoni. Ker bi z uveljavitvijo teh določb bila izvedba nekaterih predlogov v načrtu občinskega odbora o družinskem davku neizvedljiva je predlagal, naj bi omenjenemu načrtu dodali nekatere spremembe. Na vsak način pa je vztrajal pri tem, da mora občinski svet odobriti družinski davek, ki predstavlja po njegovem edino možnost resnične osamosvojitve občinske uprave. Ker pa je predvideval, da bi lahko diskusija o zakonu Vanoni, ki ga namerava Zavezniška vojaška uprava uveljaviti na našem ozemlju, sprožila val kritik in nasprotstev, je predlagal, naj bi se tokrat glasovalo le za načrt o družinskem davku, katerega točno razpredelnico bi še naknadno izdelali.

Prvi se je k diskusiji prijavil svetovalec kršćanske demokracije advokat Harabaglia, katerega naloga je vedno, pohvaliti delo občinskega sveta ter prikazati načrte, ki jih ta predloži, v kar najlepši in najboljši luči. Toda v svojem včerajšnjem govoru je bil tako dolgovezen, da je kljub vsem lepim besedam, naveličal tudi svetovalce večine. Zaključil je seveda z izjavo, da predstavlja družinski davek veliko socialno pridobitev, saj bo v nasprotju s stanovanjskim davkom obremenil premožnejše družine, ter da ga bo zato njegova skupina sprejela.

Bolj kočljivo je bilo stališče kominformistov do rešitve tega vprašanja Kot se bo marsikdo izmed naših čitateljev spomnil, so bili prav kominformisti tisti, ki so neštetokrat zahtevali uveljavitev družinskega davka. Zato je vsakdo upravičeno pričakoval, da bodo sicer nekatere predložene točke kritizirali, ali jih celo pobili, da pa bodo v glavnem za uveljavitev tega davka. Toda svetovalec Pogassi, ki je prevzel nehvaležno vlogo «kameleona», je v svojem govoru izjavil, da predlaga njegova skupina, naj bi o tem vprašanju sedaj še ne razpravljali, oziroma naj bi diskusijo o tem prenesli, obenem pa naj bi občinski svet predlagal Zavezniški vojaški upravi, da bi ne uveljavila na našem ozemlju določb italijanskega zakona Vanoni. Ker je že predlagal, naj bi bila diskusija o družinskem davku prenešena, nismo razumeli, zakaj se mu je bilo treba potem tako razburjati zaradi dejstva, da je občinski odbor tako dolgo odlašal s svojim načrtom o uvedbi družinskega davka. To spremembo v stališču kominformistov (ki seveda ni ne prva ne zadnja) si lahko razlagamo le tako, da se hočejo, videč, da bo imel družinski davek vse drugačne posledice za revnejše tržaške sloje, kot je bilo to v začetku obljubljeno, otresti pred tržaškim delovnim razredom vsake odgovornosti ter se pokazati tik pred volitvami v luči «branilcev» interesov tržaškega prebivalstva.

Seveda jih je zato tembolj pogrel govor svetovalca Giampiccolija, ki je to njih kameleonsko politiko razkril. Zato niso seveda manjkali vzkliki, kot na primer «On govori zato tako, ker ga plačuje Babič» ali pa «Namesto titofašista Dekleve, mora pač on povedati Babičevo mnenje». Toda tudi ti vzkliki (ki jih kominformisti privlečejo na dan ob vseh prilikah, pa čeprav dobro vedo, da se s tem sami smešijo) niso mogli prikriti njih zadrege.

O načrtu za uveljavitev družinskega davka je spregovoril tudi svetovalec Agneletto, ki je izjavil, da bi bilo tudi po njegovem boljše, da bi o tem vprašanju razpravljal bodoči občinski svet.

Sledile so nato razne zaključne izjave predstavnikov posameznih strank, med katerimi je prav za gotovo najbolj zanimiva ona, ki jo je dal odbornik Dulci, ki je med drugim dejal: «Mi ne moremo sprejeti predloga kominformistov, da bi zahtevali od odgovornih oblasti, naj ne uveljavijo na našem ozemlju italijanskega zakona Vanoni. Mi smo namreč za uveljavitev na našem ozemlju vsakega italijanskega zakona, na naj bo ta dober ali slab». In ta, tako odkritosrčna izjava ni niti razburila kominformistov, ki sicer tako radi kričijo... pa kako bi jih tudi, ko so oni s tem «načelom» strinjajo (samo ne tako javno).

Ker je kominformistična skupina predložila v zvezi s tem svojo resolucijo, je prišlo najprej do glasovanja te. Resolucijo, ki predvideva odložitev diskusije o tem vprašanju, so odobrili kominformisti ter svetovalci drugih strank manjšine. Takoj za tem so prešli na glasovanje predloga občinskega odbora. Ker so vedeli, da ga ob nelegalnem številu navzočih ne bi mogli izglasovati, so se kominformisti oddaljili; niso jim pa sledili drugi člani manjšine, zaradi česar je bilo v dvorani vseeno zadostno število svetovalcev ter je bil lahko načrt o družinskem davku vendarle sprejet. Le malo več prisotnosti duha, pa bi se bila vsa stvar za večino drugače iztekla.

Obvestilo Kmečke zveze

Kmečka zveza obvešča vse prizadete kmetovalce z Opčin, da je Zavezniška vojaška uprava z ukazom štev. 124 proglasila vsa dela, ki so potrebna za razširitev ustanove «Il Villaggio dei fanciullo», za javno koristna.

Ker se bo zaradi gornjega ukaza ZVU pričelo razlaščevanje zemljišč, ki pridejo v poštev pri razširitvi označene ustanove, vabimo vse prizedete, da se za vsa pojasnila zglasijo na Kmečki zvezi v Ul. Fabio Filzi 10-I.

Tajništvo Kmečke zveze

Tragičen konec živčno bolnega

Pošlje mater z doma in skoči iz petega nadstropja

Težko je življenje živčno bolnih in večina konča v bolnici, ali pa si že prej vzamejo življenje, naveličani životarjenja in trpljenja, ki jim krati spanec in jih spravi v manjvreden položaj v primeru z drugimi veselimi ljudmi.

Eden teh je bil 40-letni Lodovico Dapretto iz Ul. Gatteri, ki ga živci niso pustili pri miru ter je zadnje čase tako obupal, da si je, čeprav še mlad, izbral smrt.

Že več dni je bil izpostavljen pogostim napadom in je imel samo to uteho, da je živel z materjo, ki mu je na vse načine pomagala in ga mirila, toda v nedeljo zjutraj ni mogel več. Vso noč je nervozno hodil po sobi in čeprav se je večkrat vlegel ni mogel zatisniti oči. Mati je bedela z njim, toda okoli pete ure zjutraj je na njegovo prošnjo, naj stopi po brata Guida, stanujočega pri Sv. Jakobu in s katerim je hotel nujno govoriti, zapustila dom in izpolnila sinovo naročilo. Cim je bil Dapretto sam, je odšel k oknu stanovanja v petem nadstropju in se vrgel v globino ter po kratkem letu obležal na trdem dvoriščnem tlaku. Očividec, 22-letni Sergio Passin, stanujoč v isti stavbi, mu je priskočil takoj na pomoč, toda ko je spoznal, da mu sam ne more pomagati, je telefonsko poklical rešilni avto, ki je nesrečneža odpeljal v bolnico. Zdravniki so ga sprejeli na II. kirurški oddelek že v brezupnem stanju, ker si je Dapretto pri padcu močno poškodoval glavo in je kazal znake hudih notranjih poškodb. Ob sedmi uri pa je Dapretto, ne da bi se preje zavedel, podlegel poškodbam.

50. obletnica idrijske realke

Se danes je čas, da se vsi bivši dijaki in profesorji idrijske realke, ki prebivajo v coni A STO javijo pismeno ali po telefonu Srečku Merlaku, Trst Ul. Ronchetto 92 (telefonska številka 95-873 - notranja 10 Merlak). To velja tudi za tiste, ki bi se izleta ne nameravali udeležiti. Ker se bo proslava vršila nepreklicno 17., 18. in 19. avgusta ter je treba urediti še razne formalnosti glede potovanja, preskrbe hrane in prenočišč, naj se javijo vsi zainteresirani. Vse ostale podrobnosti lahko prejme vsak preko dopisa ali telefona.

Nekaj o vodovodu in greznicah v Trstu

Marsikateri mimoidoči se radoveden ustavi pri veliki jami, ki je že več dni v Ul. delle Torri za cerkvijo Sv. Antona. Zanimanje vzbuja ogromna zaklopnica, ki so jo postavili te dni v jamo na odcepu vodovodne napeljave. Višina zaklopnice presega 2 m in njena zunanjost daje vtis ogromne bombe, ki je postavljena pokonci. Na prvi pogled se zdi, da je vse skupaj preogromno, ako se pa pomisli kako obsežno je vodovodno omrežje v mestu in koliko vode porabimo dnevno, je takoj jasno, da je to le mali vozel obširnega omrežja vodne napeljave. Vzemši za primer 90.000 kubičnih metrov vode, ki smo jo povprečno porabili dnevno v preteklem mesecu juniju, si lahko predstavljamo jezero vode, ki jo porabi Trst v enem letu.

Marsikomu je znano, da v višjih krajih mesta v nekaterih urah kaj šibko teče voda, posebno se to dogaja v zadnjih nadstropjih visokih stavb. Ta pomanjkljivost pa bo kmalu odpravljena, ker so se že izboljšale možnosti večjega dotoka vode ter so v gradnji večji rezervoarji, ki bodo zagotovili Trstu boljšo preskrbo z vodo.

Kakor so velika dela za dotok vode, nič manj niso ona za odtok ali kanalizacijo. Temu smo priča posebno zadnje mesece, ko je bilo, in je še, toliko tržaških ulic zaprtih za promet zaradi kopanja jam za kanalizacijo. Tudi ta dela zahtevajo mnogo stroškov in časa, a so kljub temu že dobro napredovala in mnogo je ulic, ki imajo že nove odvodne kanale, nad katerimi čakajo razriti tlaki in ceste dokončnega popravila, ki se bo začelo, čim se bo zemlja primerno polegla.

Vse to povzroča številnim tržaškim avtomobilistom precej jeze in neprilik, ker se morajo izogibati raznih ulic, jam in lukenj ter tu pa tam pridejo z besedo navzkriž z mestnimi stražarji. Toda njim v pomoč in mnogim visoko stanujočim gospodinjam svetujemo edino pomožno sredstvo, ki mu naše mamice pravijo: potrpljenje — božja mast.

General J. L. Whitelaw bo nadomestil gen. Blancharda

TRST, 30. (AIS) — Vrhovni poveljnik ameriških čet na Svobodnem tržaškem ozemlju generalni major E. B. Sebree je določil za namestnika poveljujočega generala TRUST in na mesto glavnega ravnatelja za civilne zadeve pri Zavezniški vojaški upravi na angloameriškem področju Svobodnega tržaškega ozemlja brigadnega generala Johna L. Whitelawa.

General Whitelaw bo nastopil svoje novo uradno mesto namestnika poveljujočega generala TRUST in glavnega ravnatelja za civilne zadeve pri Zavezniški vojaški upravi ob odhodu generala Blancharda.

Zaradi zaročenke hotel v smrt

20 do 40 dni bolnice bo moral prestati 30-letni Mario Colli iz Ul. Malcanton, ki se je, ker ga je zapustila zaročenka, vrgel z 8 metrov visokega zida pri Sv. Justu. Bolničarji rešilnega avta so ga pobrali vsega obtolčenega in z raznimi poškodbami na prsih in hrbtenici ter ga takoj odpeljali v bolnico.

OF

Krajevni odbor OF Nabrežina organizira za člane in simpatizerje dne 12.VIII.1951 enodnevni izlet v Postojno z ogledom Postojnske jame. Odhod z vlakom.

* * *

Okrajni odbor OF Nabrežina obvešča vse člane in simpatizerje, da bo 12. avgusta izlet v Postojno. Vpisovanje na krajevnih odborih OF v posameznih vaseh.

* * *

Vpisovanje za izlet v Postojno dne 12.VIII.1951 je za II. okraj za sektorje Sv. Ivan, Skoljet, Sv. Alojz, VOM in Center mesta na stadionu «Prvi maj» ter za sektorje Sv. Vid in Sv. Just v Ul. S. Vito 17 od 19. do 21. ure vsak dan do vključno četrtka.

* * *

V. okraj Dolina priredi izlet v Postojnsko jamo 12. avgusta.

Vpisovanje do 2. avgusta na sledečih krajih:

Domjo - pri tov. Sturm Slavku; Dolina - pri tov. Samec Dori, štev. 17; Boljunec - pri tov. Sancin Mari, štev. 65; Boršt - pri tov. Petaros Veri, štev. 16; Ricmanje - pri tov. Kuret Silvestru, štev. 19; Mačkovlje - pri tov. Olenik Rudolfu, štev. 52; Prebeneg - pri tov. Bandi Mirku, štev. 6; Štramarje - pri tov. Veljak Lazarju štev. 882; Skofije - pri tov. Furlanič Dori, štev. 220; Plavje - pri tov. Jamšek Jožefu, štev. 169; Badihi - pri tov. Hrovatin Mili, štev. 206.

* * *

Za III. okraj se sprejemajo vpisi za izlet v Postojno ki bo 12.VIII. t. l., v gostilni «La Speranza» (Ciril) Ul. S. Marco 21. Prosimo zainteresirane, da se prijavijo čimprej, ker je rok vpisovanja kratek.

SINDIKALNE VESTI

V soboto 4. avgusta bo v Ul. Machiavelli 13 seja vodilnega odbora Enotnega razrednega sindikata industrijskih delavcev.

PDT

Ker ne moremo zagotoviti, da bo izlet na Triglav tudi 18. in 19. avgusta, opozarjamo vse planince, naj se pravočasno vpišejo za izlet, ki bo 11. in 12. avgusta. Vpisovanje v Ul. Machiavelli 13 do 1. avgusta.

Nova določila za pospeševanje gradbene dejavnosti
Odredba ZVU 131

Zavezniška vojaška uprava je spremenila nekatera določila, ki zadevajo razvoj gradnje stavb na anglo-ameriškem področju Svobodnega tržaškega ozemlja. V ta namen je bila razveljavljena odredba ZVU št. 26 iz februarja letošnjega leta. Nadomestila jo je pred kratkim podpisana odredba št. 131, ki bo stopila v veljavo 1. avgusta 1951, ko bo objavljena v Uradnem listu.

Izšel je ponatis prve knjige PUSTOLOVŠČINE DOBREGA VOJAKA ŠVEJKA V SVETOVNI VOJNI v izdaji Založništva tržaškega tiska v Trstu. Knjiga stane 330 lir in je v prodaji v slovenskih knjigarnah.

Predstava na gradu Sv. Justa

Nadaljuje se pri blagajni v Trgu Verdi št. 1 ter pri osrednji blagajni Galleria Protti 2 prosta vstopnic za drugo predstavo opere «Moč usode». Vstopnice po znižanih cenah; nastopali bodo isti pevci. Druga predstava opere bo jutri 1. avgusta Direktor orkestra Umberto Berretoni.

12. AVGUSTA IZLET V POSTOJNO

Izleti v Postojno

Sportno društvo «Mladost» v Nabrežini obvešča člane in njihove svojce, da bo izlet na Triglav tudi 18. in 19. avgusta, opozarjamo vse planince, naj se pravočasno vpišejo za izlet, ki bo 11. in 12. avgusta. Vpisovanje v Ul. Machiavelli 13 do 1. avgusta.

Za izlet v POSTOJNO (ogled jame) dne 12. avgusta 1951, za I. okraj se vrši vpisovanje na sedežu okrajnega odbora OF, Ulica Sv. Marina št. 29, vsak dan od 9. do 12. ure in od 18. do 20. ure.

Vpisovanje se zaključi v petek dne 3.8.1951. Podrobnejše informacije se dobijo istotam.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 30. julija 1951. se je v Trstu rodilo 10 otrok, umrlo 3 oseb, porok pa je bilo 6.

Umrli so: 70-letni Francesco Acquavita, 42-letna Antonija Grosioni por. Dovier, 60-letna Giuditta De Mattia vd. Pagliaro, 46-letni Roberto Robassa, 21-letna Jolanda Della Sanna, 40-letni Lodovico Dapretto, 51-letna Francesca Imbergamo por. Aliata, 74-letni Luigi Mazzorana.

Poročili so se: Delavec Sporco Stekar in gospodinja Eleonora Francolla, kmet Valentino Vitin in gospodinja Margherita Cosetti, železničar Armando Inchione in šivilja Laura Cadun, radiotehnik Luciano Krasna in skarka Edda Stebel vojak ameriške vojske Fortunato Pini in gospodinja Franca Coletti, Fran Gomzelj in šivilja Elsa Tapan.

ADEX-IZLETI

priredi izlete:
14., 15. in 16. avgusta na
BLED in BOHINJ
OPATIJO - CRIKVENICO
14., 15., 16. in 17. avgusta v
ROVINJ - PULJ
14. in 15. avgusta v
LJUBLJANO
15. avgusta v
POSTOJNSKO JAMO

Vpisovanje pri Adria-Express v Ul. F. Severo 5, tel. 29-243 do 31. julija

ADEX-IZLETI

Na
zagrebški velesejem
ki se vrši od 15. do 16. septembra 1951.
Vpisovanje pri Adria-Express od 1. avgusta naprej.
WEEKEND od 14. do 16. avgusta na Jezeri
Bled-Bohinj
in v
Opatijo-Crikvenico
18. in 19. avgusta dvodnevni izlet v
Pazin
Ajdovščino
Vipavo
19. avgusta enodnevni izlet v
Škocijansko jamo
Tomaj
Vpisovanje od 30. julija do 4. avgusta.

Z GORIŠKEGA

V Doberdobu so zopet volili župana

Svetovalci ne razumejo italijanskih zakonov, zato je nujno, da oblasti namestijo občinskega tajnika, ki bo obvladal slovenščino

Pokrajinske oblasti so pred dnevi razveljavile prvo sejo dobrdobskega občinskega sveta in z njo tudi izvolitev župana ter občinskega upravnega odbora. Sejo so razveljavile, ker jo je vodil, kot smo že v poročilu te seje omenili, Lavrenčič Jožef, ki je bil član prejšnjega občinskega sveta in ni pri zadnjih volitvah v občinsko upravo niti kandidiral. Do te pomote je dobrdobski občinski svet privedlo dejstvo, da ne razumejo italijanščine in si ne znajo tolmačiti zakonov. Zakon o predsedovanju ustanovne seje pravi, da seji lahko predseduje najstarejši svetnik ali pa oni, ki je odnesel največ preferenčnih glasov. Dobrdobski svetovalci, ki jim ni bil zakon jasen, so predsedstvo seje ponudili najstarejšemu svetovalcu. In ker je v starosti vse novoizvoljene svetovalce prekašal bivši svetovalec Lavrenčič Jožef, je ta, čeprav v nobeni zvezi z novoizvoljenim svetom, predsedoval seji.

Preteklo soboto se je zato dobrdobski svet zopet zbral v občinski hiši k volitvam. Seji je predsedoval Pahor Bruno, ki je prejel največ preferenčnih glasov, dejansko pa jo je vodil Ferletič Miro, ki so ga na prvi seji izvolili za župana. Najprej je prečital pismo, s katerim je prefektura razveljavila prvo sejo. Čeprav je pismo zelo preprosto utemeljevalo razveljavitev seje, ni večina svetnikov razumela njegove vsebine. Nato je prečital zakon o sprejemu v občinski svet, ki ga prav tako nihče ni razumel. Pri 5. točki čl. 11 je prišlo med Ferletičem, ki ga je skušal tolmačiti, in manjšinskimi svetovalci do diskusije. Cl. 11 namreč pravi, da ne more biti občinski svetovalec noben član bivše uprave, ki ni do časa volitev predložil obračuna denarja, ki ga je imel v upravi. Na tej podlagi so manjšinski svetovalci zahtevali izključitev svetovalca Cadeža, bivšega župana, ki ga je imenovala zavezniška vojaška uprava, in so proti njegovemu sprejemu v občinski svet vložili tudi priziv. Zato se je Ferletič Miro pomudil tudi pri prizivu, ga prečital in ga hotel v glavnih točkah prevesti. Svetovalci so vsi sedeli nepriličnо in ni bilo pri nikomer opaziti, da bi sploh kaj razumel. Manjšinski svetovalci so mu od časa do časa segli v besedo in mu hoteli dokazati, da je priziv utemeljen. Toda Ferletič je trmasto vztrajal na tem, kar ni med drugim niti v pristojnosti sveta, da Cadež ostane v svetu in vabil svetovalce naj dvignejo roko, kar je večina tudi storila. Po glasovanju za Cadeža so nadaljevali z razglaganjem zakona. Predsednik seje Pahor Bruno kot Ferletič, kateremu je Pahor prepustil vodstvo, sta se trudila, da bi prevedla zakon o volitvah v občinski odbor, toda njihov trud je bil zaman. Temu je krivo, da nihče v svetu ne pozna pomena italijanskih besed in deloma se tudi ne zna pravilno izraziti v slovenščini. Ker podeželske občinske svete, zlasti onega v Doberdobu, sestavljajo predvsem preprosti ljudje, bi nujno vse zakone moral razložiti in prevesti občinski tajnik. Tajnik v Doberdobu ne razume niti besedice slovenščine in vprašamo se kako sploh mora slediti seji in voditi zapisnik, ko se le od časa do časa župan obrne k njemu in mu le približno pove, kaj so sklenili. Zato so potem tudi v zapisniku pomote in popravki kot oni na prvi seji, s katerim so sklep o izključitvi Cadeža iz sveta spremenili v predlog itd. Zmešnjavi čitanja in poskusu razlage so končno sledile volitve. Izvolili so za župana z glasovi vseh 14 prisotnih svetovalcev Ferletiča Mira, v upravni odbor pa Pahorja Bruna in Frančoliča Jožefa. Za namestnika odbornikov sta bila izvoljena Ferfolja Evgen in Ružič Andrej. Po volitvah so še sklenili, da se bodo čimprej zopet sestali in odobrili že sprejete sklepe.

Seja je potekala kolikor toliko v soglasju. Manjšinski svetniki so njihove glasove kot večinski oddali Ferletiču Miru. Da se je seja zavlekla in vseh nesporazumov je bilo krivo slabo tolmačenje zakonov. Zato zahtevamo, da oblasti čimprej imenujejo v Doberdobu slovenskega občinskega tajnika, ki bo lajšal delo v italijanščini in pravnih zadevah nevešćim svetovalcem.

Vozni red

ODHODI:

Proti Trstu: 6.20, 7.25, 8.44, 9.57, 13.53, 15.56, 17.24, 18.05, 19.48, 21.33, 23.39.

Proti Vidmu: 5.07, 5.42, 6.36, 7.59, 8.28, 10.51, 13.52, 17.25, 19.09, 21.15, 22.57.

PRIHODI:

Iz Trsta: 5.39, 6.34, 7.57, 8.20, 8.27, 10.49, 13.49, 17.21, 19.04, 21.13, 22.54.

Iz Vidma: 4.58, 6.18, 7.23, 8.43, 9.55, 13.51, 15.54, 17.23, 19.46, 21.31, 23.37.

Od 1. avgusta t. l. dalje bodo nekatere spremembe voznega reda na progi Trst - Gorica - Videm. Predvsem bodo ukinili brzovlak z odhodom iz Trsta ob 20. uri in prihodom v Gorico ob 21.13 ter z odhodom proti Vidmu ob 21.15. Omenjeni brzovlak bodo nadomestili s potniškim vlakom z odhodom s Trsta ob 19. uri in prihodom v Gorico ob 20.18 ter z odhodom proti Vidmu ob 20.29.

Od istega dne bosta tudi na progi Trst - Tržič začela voziti potniška vlaka z odhodom iz Trsta ob 19.55 in s prihodom v Trst ob 21.29 uri.

Nesreča na križišču

V nedeljo popoldne sta se na križišču blizu glavne pošte trčila izletniški avtobus iz Trevisa, katerega je vozil 26-letni Ivan Lucchetta iz Trevisa, in avtomobil «Fiat 500» iz Trsta, ki ga je vozil 21-letni Emil Bassanese iz Trsta, Ul. Costalunga 143. Avtobus z izletniki je prihajal po korzu Verdi, namenjen v Ul. Sv. Ivana, ko mu je nenadoma presekal pot tržaški avtomobil, je hotel zaviti po korzu. Pri strašnem sunku je bil «Topolino» popolnoma razbit, voznik k sreči pa le lahko ranjen, medtem ko je avtobus ostal skoraj nepoškodovan.

Kolo mu je zlomilo nogo

Rešilni avto Zelenega križa je včeraj zjutraj moral po 6-letnega Batističa Stojana z Rojc, ki se je bil ponesrečil na delu. Z vozom je šel deček do bližnjega vodnjaka, da bi natočil vodo. Ko se je pa tam mudil, je nenadoma padel pod voz, ki mu je povozil desno nogo. V bolnici so zdravniki ugotovili, da si je deček zlomil nogo. Zdraviti se bo moral 40

Libija, nedavna italijanska kolonija je postala neodvisna država

SVOBODOLJUBNI DOMAČINI SO SE VEDNO UPIRALI TUJEMU GOSPOSTVU

Narodi hočejo biti gospodarji na lastnih tleh, ker je ustanovitev lastne države pogoj za boljše življenje

Libija je pokrajina v severni Afriki, ki je sicer večidel pustinja, toda je strateškega pomena, kajti obvladuje ozki del Sredozemskega morja med Sicilijo in Afriko. Po obsegu je šestkrat večja od Jugoslavije, prebivalcev pa ima približno toliko kot LR Slovenija.

V drugi polovici 19. stoletja, ko so evropske velesile skušale nagrabiti čimveč kolonij in so ustvarjale svoje imperije, se je Italija začela zanimati za Libijo, za pokrajino, ki je bila svojčas pod oblastjo starega Rima. Tekmovalki Italije v Sredozemlju sta zasedli in si zagotovili gospostvo nad bogatimi in pomembnimi pokrajinami v severni Afriki: Vel. Britanija v Egiptu in na Malti, Francija v Tuniziji in Maroku. Ostala je le obala Tripolitanije in Cirenajke, slabo obdelana in redko naseljena pokrajina otomanskega imperija. Za Italijo, «veliko proletarko», preobljudeno, brez potrebnih naravnih bogastev, državo, ki na veliko izvaža delovno silo, je tudi ta pokrajina bila pomembna, ker ji je nudila možnosti za naseljevanje svojega prebivalstva in oporišče za zaščito svojih interesov v Sredozemlju.

Potem ko je Italija leta 1882 ustanovila svojo prvo kolonijo ob Rdečem morju (Eritrejo) in začela zasečati Somalijo, je bilo treba ozemeljsko povezati te kolonije z matično državo. V ta namen bi bila najbolj primerna Libija: bila bi izhodiščno oporišče za nadaljnjo razširitev v Francosko Ekvatorialno Afriko in v Sudan. S tem bi Italija ustvarila ogromen kolonialen imperij od Sredozemskega morja do Indijskega oceana.

Italija je za svoj pohod v Libijo pripravila vse potrebno na diplomatskem polju. Najprej si je zagotovila privoljenje Francije (l. 1900) in nato še carske Rusije (l. 1909). Izkoristila je agradirsko krizo, ko so Nemčija, Francija in Vel. Britanija bile zaposlene z medsebojnimi razprtijami, in je po ciničnem ultimatu začela osvajalno vojno proti Turčiji (septembra 1911).

Domačini (Arabci) so se uprli osvajalcu in pokazali pri tem izredno žilavost in spretnost: bili so vajeni živeti ob peščici ječmena in so se pojavili in izginili kot veter. Vendar je Turčija, oslabljena in ogrožena v balkanski vojni, priznala Italiji oblast nač Libijo z mirovno pogodbo, podpisano v Lausannu oktobra 1912. Pri tem pa Libijcev niso vprašali, kaj želijo.

LIBIJA MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Italija je upravičeno očitala Turčiji, da ni dovolj skrbela za prebivalstvo Libije v vsakem pogledu. Toda to je še ni upravičevalo, da pod pretvezo kulturnega in gospodarskega dviga teh pokrajin skrbi prvenstveno za koristi svojega imperija in Italijanov.

Italijani so se naseljevali le ob obali Libije. Leta 1911 jih ni bilo niti 800, a leta 1941 že 70.000. Italija si trajno ni mogla pokoriti notranjosti, kjer so po puščavah in oazah živela arabska plemena, ki so se stalno upirala osvajalcu. Na svojo stran si jih je pridobila Vel. Britanija, ki pač ni mogla preboleti, da se je Italija azsidrala ob Rdečem morju in s tem ogrožala zvezo Vel. Britanije z Vzhodom preko Sueza in Adena.

Nasprotstvo svobodoljubnih domačinov je postalo usodno za Italijo med drugo svetovno vojno. Tedaj je namreč Libija postala italijansko-nemško oporišče, ki je ogrožalo položaj Združenih narodov na Bližnjem vzhodu. Kdo se več ne spominja dramatičnega poteka sovražnosti ob imenih mest in utrdb kot so Tobruk, Derna, Bengasi in dr.? Arabska plemena so pod vodstvom Idrisa El Senussija pomagala oboroženim silam Združenih narodov, da so italijanske in nemške oborožene sile potisnile iz Libije. S tem so si domačini izbojevali tudi to, da so jim Združeni narodi priznali pravico, da postanejo sami gospodarji na svoji zemlji.

VPRASANJE LIBIJE NA MIROVNI KONFERENCI

Potem ko je Italija v septembru 1943 brezpogojno kapitulirala in so Združeni narodi zmagovito končali leta 1945 vojno tudi z Nemčijo in Japonsko, je bilo jasno, da je bil zadan s tem smrtni udarec Mussolinijevemu imperiju in Italiji kot kolonialni velesili. Dejansko so tako sklenili 1946 na par. mirovni konferenci. Biti kolonialna velesila in imeti eno vodilnih vlog v mednarodnih odnosih more pač le država, ki ima za to vse pogoje. Italija se je v svoji dotedanji mednarodni politiki izkazala kot nesposobno za to.

Tako je prišlo do mirovne pogodbe, ki jo je Italija podpisala dne 10. februarja 1947 in s katero je izgubila vse svoje kolonije (Libijo, Eritrejo, Italijansko Somalijo). Kakšna naj bo načelnja usoda italijanskih kolonij, o tem se države zmagovalke v tistem času in še dolgo potem niso mogle sporazumeti.

OZN RESI VPRASANJE LIBIJE

Vprašanje Libije je končno rešila Organizacija združenih narodov, torej ustanova, katere eden namenov je, da razvija med narodi prijateljske odnošaje, osnovane na spoštovanju načela enakih pravic narodov in njihove pravice do samoodločbe. Glavni zbor OZN je sklenil 21. novembra 1949, naj Libija, sestoječa iz Cirenajke, Tripolitanije in Fezzana, postane neodvisna in suverena država. Njena neodvisnost naj postane učinkovita čimprej, a najkasneje dne 1. januarja 1952. Poseben, od Glavnega zbora določen poverjenik OZN naj pomaga Libijcem, da si postavijo ustavo in neodvisno vlado. Temu poverjeniku naj pri tem pomaga in svetuje odbor desetih.

KAKO NASTAJA NOVA DRŽAVA LIBIJA

Adrijan Pelt, ki ga je Glavni zbor izbral za poverjenika OZN v Libiji, je proučil tamkajšnje razmere. Poročal je med drugim o veliki želji libijskega prebivalstva, da si ustvari združeno in neodvisno Libijo pod muslimansko vlado. Italijani v Libiji ,ki so prej bili gospodujoči razred, so postali sedaj manjšina, za katero bo trebą najti primerno ureditev. Svoji poročili sta podali tudi Vel. Britanija in Francija, ki že od poraza Italije dalje upravljata, prva Tripolitanijo in Cirenajko, druga Fezzan.

Države zahodnega bloka so sprejele ta poročila in na njihovi podlagi stavljale predloge. Predstavniki držav vzhodnega bloka pa so trdili, da Vel. Britanija in Francija hočeta ustvariti v Libiji vojaška oporišča v korist zahodnih sil in držav Atlantskega pakta, torej za napadalno politiko. Vel. Britanija pa je odstopila leta 1948 Združenim državam Amerike zrakoplovno oporišče Mellaha (sedaj Wheelus Field) v Libiji, od koder morejo težki bombniki prodreti daleč v rusko ozemlje. Po njihovem mnenju bi se neodvisna Libija mogla ustanoviti šele potem, ko bi se poprej odstranile vse tuje vojaške sile in oporišča.

Po daljšem razpravljanju je poseben odbor Glavnega zbora OZN sklenil dne 19. oktobra 1950 z ogromno večino, kako naj se ustvari enotnost in neodvisnost Libije. Na podlagi tega sklepa se je sestala 25. novembra 1950 v Tripolisu ustavočajna skupščina Libije. Ta je postavila začasno vlado Libije in bo odločila tudi o tem, ali naj bo nova država po svoji obliki zvezna ali pa enotna. Na prestol Libije so poklicali prej omenjenega vodjo odpora Idrissa El Senussija, emira Cirenajke. Predvideno je, da bo neodvisna Libija sprejeta med člane OZN. Na to vlado Vel. Britanija in Francija postopoma prenašata oblast tako, da bo najkasneje 1. januarja 1952 vsa prešla na libijsko vlado. Težave so v tem, ker je stanje obče vzgoje tako nizko, da je zelo malo domačinov, ki bi bili sposobni opravljati številne in mngovrstne vladne posle, a še manj posle tehničnega značaja. Zlasti je vprašanje, kako napraviti to večidel pustinjsko državo sposobno za življenje v ekonomskem pogledu.

* * *

Po drugi svetovni vojni je Libija prva izmed bivših kolonij v Afriki, ki je dosegla državno neodvisnost v narodnoosvobodilni borbi in sicer po načelu pravice narodov do samoodločbe. Njen pomen je zlasti v tem, da bodo za njenim zgledom šla še ostala odvisna ozemlja v Afriki prej ali slej. Narodi pač hočejo biti gospodarji na lastnih tleh, ker menijo, da je ustanovitev lastne države pogoj za boljše življenje.

Z ustanovitvijo nove države Libije prihaja imperialistični sistem v Afriki v krizo.

Un. prof. dr. IVAN TOMSIČ

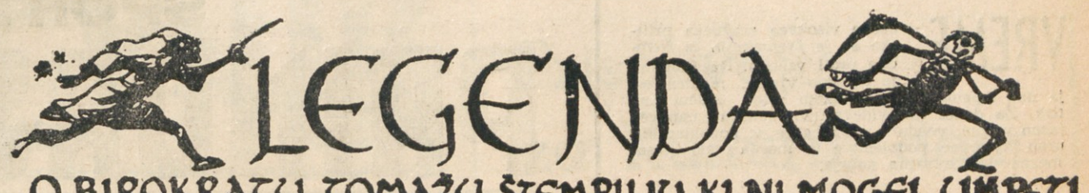

O BIROKRATU TOMAŽU ŠTEMPILJU, KI NI MOGEL UMRETI

Pred davnimi, davnimi leti nekoč je ležal na smrtni postelji birokrat Tomaž Štempilja. Ležal je tamkaj v zadnjih vzdihljajih, sopel je, hrkal in kašljal in vmes takole modroval sam zase:

— Uf, to je konec. Pobralo me bo. Bogme, to je konec. «Saldo», kot se reče uradno. Umrl bom in človeški rod me bo vnesel kot novo postavko v rubriko izgub. Umrl bom in meni podrejeni uradniški pripravnik Peresce ne bo nikdar več v svojem življenju zamašil črnilnika. Kajti nikogar ne bo, ki bi ga vsak dan znova opozarjal: «Tovariš Peresce, zapomnite si: Ena najvažnejših nalog državnega uradnika je ta, da po vsakokratni uporabi zamaši črnilnik.» Dan na dan sem mu ponavljal to važno dejstvo. In dan na dan mi je odgovarjal: «Toda, tovariš predstojnik, jaz pišem s polnim peresom. Na moji mizi sploh ni črnilnika.» A jaz dan na dan: «Tovariš Peresce, mladi ste še in niste se še poglobili v zamotano kolesje upravnega aparata. Črnilnik je treba vselej zamašiti. Tako me je pred petintridesetimi leti učil moj predstojnik, ki mu zdaj že trava pokriva prerano gomilo. Da, črnilnik je treba vselej zamašiti, to je ena najvažnejših nalog državnega uradnika. Ne glede na to, ali je zadevni črnilnik tu ali ga ni. Da, tovariš Peresce, tudi če ga ni, ga je treba vselej zamašiti.» Ojoj, in zdaj me bo pobralo in v zadevnem črnilniku — ki ga sicer ni — bodo glivice plesni prerastle črnilo.

Take so ga trle skrbi, Tomaža Štempiljo, vmes pa je sopel, hrkal in kašljal, kakor je že navada pri ljudeh, ki jemljejo slovo od tega sveta.

Tedaj pa je v zvoniku odbilo polnoči. In ko je zadnji udarec izzvenel v najtišjem pianissimu, je Tomaž Štempilja zaslišal zamolkel glas, ki ga je klical:

— Tomaž Štempilja! Tomaž Štempilja!

in Tomaž Štempilja se je odhrkal in odzval:

— Da, to sem jaz. Kdo me kliče?

in je spet odgovoril tisti zamolkli glas:

— Gospod bog te kliče k sebi.

Dasi je bil Tomaž Štempilja v svojem uradu predstojnik oddelka, torej nikakor najnižja funkcija, je vendarle vedel, da stoji bog na uradniški lestvici za nekaj klinov nad njim. Zato — v strahu, da se ne bi zameril predpostavljenemu — se je brž pozanimal:

— Bog me torej kliče k sebi? Ali je to uradno?

Tisti zamolkli glas se je ob tem nevajenem vprašanju zmedel. V trenutku je izgubil zamolklo barvo, ki je tako značilna za glasove iz onostranstva. Bil je le še za droban odtenek bolj votel, kakor je govorica običajnih tuzemskih bitij ženskega spola. Zmedeno je vprašal Štempiljo:

— Kako, prosim? Kako to mislite — uradno?

— Mislim, — je pojasnil Štempilja, — ali je to uradni poziv, ali pa me nemara kliče bog samo privatno.

— Menim, da bo uradno.

— «Menim, da bo uradno», to je zelo pomanjkljiv odgovor, — je pokaral birokrat. — Stopite bliže! Kdo pa ste pravzaprav?

In zdajci je bil glas spet zamolkel, kot se mu po službeni dolžnosti spodobi:

— Jaz sem božja dekla Smrt.

— Tako torej, — si je Štempilja nataknil ščipalnik in pogledal nočno obiskovalko od nog do glave. — Božja dekla torej? Ali ste kot taki vpisani v sindikat gospodinjskih pomočnic?

To vprašanje je ubogo Smrt spet vrglo iz tira in njen glas je bil znova tako ničen, tako zemski, skratka — popolnoma neprimeren za funkcijo, ki jo opravlja po službeni dolžnosti:

— Kako? Kako to mislite — v sindikat?

— No, v sindikat. Zastran uradne kontrole.

— Ne, še nikdar nisem slišala kaj takega, — je morala priznati Smrt.

— Kako pa naj se torej z vami uradno pogajam, — se je vznejevoljil umirajoči Tomaž. — Pokažite mi osebno izkaznico!

— Zakaj? — je že do kraja zmedeno vprašala Smrt.

— Da bom vsaj vedel kdo ste, — je pribil Štempilja.

In zdaj je Smrt spet s svojim uradnim zamolklim glasom dala svoje najnujnejše osebne podatke:

— Jaz sem božja dekla Smrt.

— Ali naj vam to berem na nosu, ki ga — med nami rečeno — sploh nimate? — jo je ostro prijel birokrat.

Uboga božja služabnica se je zbala. Plaho je izmencala:

— Vsak otrok me pozna. Vsaj na videz. Tudi vam so brez dvoma znane moje poteze.

Ta odgovor je Štempiljo še bolj razhudil:

— Seveda so mi. Naravno. Kajpak vem, da niste Napoleonova babica, temveč Smrt. Toda po predpisih se moram o tem prepričati na podlagi uradnih dokumentov. Izročite mi torej osebno izkaznico!!

— Je nimam. Res ne, — je skrušeno priznala Smrt.

To priznanje je bila najhujša žalitev birokratskih čustev bodočega pokojnika. Planil je in se zadrl, kolikor so mu še dala bolna pljuča:

— Nimate? Nimate? Strmim in ne najdem besede. Smrt brez osebne izkaznice — primojduš, to slišim prvič. Res vzorna Smrt, posnemanja vredna!

Smrt je požrla ta očitek mirno in brez upiranja. Mudilo se ji je, da opravi svojo nalogo, zato je ponižno vprašala:

— Torej, ali greste z mano?

To vprašanje je bilo za Štempiljo strahovita predrznost. Zarjul je kot ranjen lev:

— Z vami? Kdo pa ste pravzaprav? Ničla brez osebne izkaznice! To je vse! Ven preden vzkipim! Priskrbite si osebno izkaznico, potem se vrnite, če to zahteva od vas službena dolžnost. Opravila sva, tovarišica Smrt.

Smrt se je bala za svojo kožo in je napravila strateški umik.

— Že grem, že grem. In jutri se vrnem z osebno izkaznico. Natančno opolnoči.

Štempilja se je oddahnil od razburjenja in pritrdil:

— Prav, natančno opolnoči.

In ko je Smrt že letala skozi strop, je še zaklical za njo:

— In pozdravite gospoda boga! A samo privatno. Uradnih stikov še nimam z njim. Poznam ga samo na videz.

Koščene noge božje deklе so izginile skozi strop. Štempilja se je obrnil k zidu in zamrmral:

—Brez osebne izkaznice ti gre na uradno pot! Kako je uradništvo dandanes malomarno!

Potem je zadremal.

Komaj je dan na to odbilo polnoči, že je Tomaž Štempilja zaslišal tisti zamolkli glas:

— Tomaž Štempilja! Tomaž Štempilja!

— Da, to sem jaz, — se je oglasil Tomaž. — Stopite bliže! Kdo ste, kaj ste, od kod ste, kaj bi rad?

Smrt se je nasmehnila in mu pomežniknila s svojim votlim očesom:

I, lej ga, dedka! Saj se vendar že poznava. Od sinči. Tomaž, ki je bil nocoj někam dobre volje, jo je mehko pokaral:

— Nepoboljšljivi ste, tovarišica Smrt. Poznava se pač toda samo privatno. Uradno pa ne, nikakor ne. Privatno vas pač lahko peljem v kavarno, če hočem. Toliko se že poznava po privatni liniji. Toda zdaj imava poslovne razgovore, uradne. A uradno se še ne poznava. Kdo ste torej?

In Smrt se mu je predstavila s svojim uradnim zamolklim glasom:

— Jaz sem božja dekla Smrt.

In pomolila mu je svojo osebno izkaznico.

Tomaž Štempilja si je nataknil ščipalnik, vzel legitimacijo, jo odprl. Ogledal si je v njej fotografijo tiste gole lobanje, jo primerjal z božjo služabnico, potem je natančno prebral osebne podatke: Poklic — božja dekla, velikost — dva metra petdeset, debelost — normalna brki — se brije, posebni znaki — nima.

S tem je bil njegov birokratski nagon potešen:

— Hvala, to je v redu. K osebni izkaznici nimam pripomb. Tu jo imate, pazite nanjo kot na punčico svojega votlega očesa. Zavedajte se, da je osebna izkaznica najvažnejši del človeškega telesa.

Smrt je spravila izkaznico v nedrje in vprašala:

— Kakšen pogreb boste imeli? Katerega razreda?

— Čemu?

In Smrt mu je razložila, v katerem grmu tiči zajec:

— Pri svojem uradnem postopku uporabljam po službeni dolžnosti samo dva stavka. Prvi se glasi: «Jaz sem božja dekla Smrt.» A drugi sledi koj nato: «Gospod bog te kliče k sebi.» Ta drugi stavek pa ima še eno inačico, ki se glasi: «Gospod bog vas vabi v svoje gaje.» Toda ta druga inačica je samo za tiste, ki imajo pogreb prvega razreda. Zato bi rada vedela, kakšen pogreb vm pritiče, da ne bi v uradnem postopku nastopila kaka neljuba pomota. V katerem razredu vas bodo torej pokopali?

Morda bi se komu zdelo to vprašanje nepotreben birokratizem. A Tomažu Štempilji je bilo, kot bi ga kda z medom mazal po srčnem prekatu. Da, to je bil tisti pravi, birokratizem. A Tomažu Štempilji je bilo, kot bi ga kdo počezi. Rade volje je odgovoril na zadano mu vprašanje:

— Plačujem v pogrebni sklad, oddelek tretji razred.

— Torej vam pritiče prva inačica, — je dognala Smrt in jo izrekla s svojim uradnim zamolklim glasom:

— Gospod bog te kliče k sebi.

Tomaž je imel namen, izvršiti vso proceduro smrti v popolnem redu. Zato je, naravno, zahteval:

— Pokažite uradni poziv!

Smrt, ki se je bila resnično potrudila, da bi zadostila birokratski sli svojega klijenta, se je ob tem vprašanju zmedla:

— To je vendar božja beseda, — se je upirala Smrt.

— Kakšen uradni poziv?

(Nadaljevanje sledi)

MODRA JAMA V BIŠEVEM NA JADRANU RAZODEVA OBISKOVALCU PRAVLJIČNO BOGASTVO BARV

ODKOD TA ČUDOVITA IGRA SVETLOBE IN BARV?

Kolikera so čuda, ki jih ljubosumno skriva mati narava! Niso žadnja med njimi podzemeljske jame. In teh je več vrst: ene so se olepšale z apnenčevimi kapniki, druge z ledenim okrasjem. Nista divni le Postojnska in Skocjanska jama, ves naš Kras jih je poln. Manj znane so naše ledene jame. Vredno je opozoriti na ono nad Dolenjskimi toplicami v kočevski vasici Kunče. Tam je tudi spomin na nesrečno Veroniko Deseniško, žrtev Celjskih grofov. Pa so še drugačna čuda, ki jih čuva morje. Kolikor bolj so odmaknjena svetu, toliko manj so znana. Tudi tam ne manjka podzemeljskih jam s kapniki in brez njih, najčudovitejše pa so tako imenovane modre jame. Vsa njihova notranjščina odseva v prelestni modri barvi, kar povzroča podvodno zrcaljenje svetlobe.

Redki bodo, ki niso čuli za Modro jamo na otočku Capriju pri Neaplju. Italijani so znali kovati iz nje svetle novce! Sijajno so uredili ves otok, kamor privabljajo leto za letom na tisoče tujcev. Tudi sloviti švedski zdravnik in pisatelj Axel Munthe je živel tam. Ste čitali njegovo velezanimivo knjigo «San Michele»? In Maksim Gorki se je prav tako najraje mudil tam.

Res krasna je caprijska jama in prostorna, veličastna v svojem sijaju. Njen sloves je upravičen. In vendar ima tekmeca onstran apeninskega škorenja sredi jugoslovanskega Jadrana, tekmeca, ki je po velikosti sicer ne doseza, jo pa daleč prekaša po pravljičnem razkošju barv.

Morda ste že čuli o njej, morda ste se celo srebrili v njenem bajnem kraljestvu? Našel pa se bi tudi še marsikdo, ki mu je vse to španska vas. Žal je le prepogosto tako, da tuje vse preveč spoštujemo, domače pa premalo cenimo! Učimo se od drugih, korist bo le naša!

Kje pa je to neznano čudo, ki bi hotelo tekmovati z razkrižano tujino?

Sredi našega Jadrana, nedaleč od otoka Visa, 240 m se je dvignila iznad njegovih valov mogočna kamenita gora, dolga 4 km in za polovico ožja. Samotni otok Biševo, skalovita domačija peščice ribičev, galebov in — ne boste verjeli — tjulnjev. Srmo se dviga sivo pečevje do samotnih višin, večinoma odetih v vedno zeleni plašč sredozemske makije. Med gosto in visoko resje so se pomešali bujni šopi dehtečega rožmarina, vmes se košati mirta in drugo zimzeleno grmičje, sončni bori pošumevajo širokolistnim smokvam, po tihih kotanjah pa se sonči vinska trta. V prgišču je kmet nanašal vsakemu steblu zemljo in vodo. Medeno sladki prošek mu je plačilo za njegov trud. Ni bilo lahko delo ustvarjati kulturo na kamenju in peščevju. Tisoče let je trajalo, da je pomekod nastala plodna zemlja.

Tri sto ljudi se peha na tem odročnem koščku sveta za vsakdanji ljubi kruhek. Največ jih je v edinem naselju, ki je dalo otoku tudi ime. Otočani imajo lastno šolo, za posebnost pa kažejo razvaline starega benediktinskega samostana. Kot vsemu prebivalstvu širom po Jadranu, je tudi Biševcem riba vsakdanja hrana. Zato so ribiči kar vsi po vrsti.

Čeravno neprimerno bolj oddaljen od celine kot na pr. Capri, bi se tudi otoček Biševo v doglednem času dal urediti, da bi bil privlačen ne le po svoji edinstveni modri jami, nego po vsem svojem bistvu. Na zahodni obali vabijo ljubki, peščeni zalivi, sredi otočka borov gozdiček, povsod pa čisto morsko ozračje, ki ga celina ne pozna, ki pa ga celinski človek tako zelo potrebuje. Za samoto odškoduje človeka narava z edinstvenimi pogledi. Nepozabno doživetje na Biševem je sončni zaton sredi neskončne morske planjave.

Modro jamo je v tisočletjih izklesala potrpežljiva voda in to tako, da je pustila poseben predor za vhod s čolnom in podmorsko odprtino preko katere prihaja svetloba

Koliko vekov se že zaletavajo mogočni morski valovi v te silne pečine. Skalna gora se ne premakne. Grizli so valovi vanjo in se zagrizli v njen drob, preluknjali so jo in prevotlili na vseh straneh. Najmanj tucat podzemeljskih jam, v katere je vdrlo morje, poznajo ribiči. Že od davnih dob se ob slabem vremenu zatekajo vanje. Vse so manjše in pomembne le za ribiče. Ne smemo pa mimo največje!

Večna tema vlada v njeni 150 m dolgi votlini. Močna acetilenka odkriva čuda. Takoj za vhodom se votlina razširi v prostrano dvorano, ki se pod stropom zaključi z mogočno kupolo. Ozek hodnik sili dalje v osrčje otoka. Čudovite prikazni se rišejo po stenah in stropih, ko drsi čoln polagoma med številnimi čermi in podvodnimi pragi. Izgleda, kot bi se po jami preganjali poredni škratci in nagajivi favni. Le s skrajno pervidnostjo se pritiplje čolnar srečno do peščene obale na koncu skrivnostne jame. Ako je znal izbegniti slehernemu šumu, je lahko doživel veliko redkost na našem morju, na bregu je presenetil speče tjulnje ali morske medvede, kot jim pravijo naši otočani. Prostrana romantična jama je po njih dobila tudi ime Medvjedina, medvedja jama.

Tjulnji na naših otokih? Skoraj neverjetno! Pa je res. Žal je medvedka, Monachus albiventer, že zelo redka žival našega morja. Na južni obali Hvara, na Visu in na Biševem nalete ribiči tu pa tam nanjo. Prepovedano jo je ubijati, ker grozi nevarnost, da bo kmalu popolnoma iztrebljena. Domačini ji pravijo morski čovik.

To je prva posebnost Biševa. Njegova glavna zanimivost pa je Modra jama. Z morja skoraj neopažna. Kdo bi pričakoval za neznatno votlino sredi otoških pečin to veliko naravno čudo, tako redko raztreseno po vseh morjih sveta!

Ali ni zanimivo, da so tako caprijsko kot tudi biševsko Modro jamo odkrili svetu slikarji? Prvo poznajo že 125 let, čuda biševske pa je razglasil dunajski slikar Evgen Ransonnet pred 67 leti.

Biševski najbližji sosed je pet morskih milj oddaljeni otok Vis. Dovolj je poznan iz narodnoosvobodilnih borb. Cetrom stopnjuje, stene se odmaknejo, strop se nenadno dvigne, prostor razširi. (Skica 1.) Tajinstvena sinja koprena je rahlo zastrla pogled po dolgi, visoko obokani dvorani, srebrastą meglica polni skrivnostno ozračje. Povsod srebro, modrina in biserje. Bajni grad nadzemskih bitij. Čudovito je razkošje oblik, prelestno je bogastvo barv! Kot v sijajno urejenem panoptikumu se slika vsak hip menjava. Vse se gibije in premika, nenehno, neutrudno. Vse živi. Skoraj čutiš, kako diha. Čarobna bitja se stegajo po srebrnomodrih stenah in silijo pod razgibane oboke neslutenih oblik in barv. Sinji valčki poljubljajo vijoličaste skaline ob robu navpičnih modrih sten. Boža jih srebrna pena, ki hipno zablisne v rožnatem nadihu, pa se prav tako urno spet umakne, da se zazibljejo smaragdne alge, ki so takoj za tem spet srebrne, pa rahlo vijoličaste in ne vem kakšne še, saj ne najdem besed, ne najdem izrazov.

Morje je čisto in prozorno, posuto s samimi biseri. Sleherni kamenček na petnajst metrov globokem dnu je dragulj. Odraža se različno v vabečem blesku. Slana vodo se preteka kot raztopljeno srebro, drugod kot kipeče mleko. Srebro, samo čisto srebro je vse pod vodno gladino: veslo, čolnov trebuh, roka, ki jo je človek pomolil v morje, plavalec, ki je skočil v barve prelivajoče valove in ga je oblil srebrni dež vodnih kapljic. Saj sam sebi ne verjame, ker telesno ne občuti te čudovite spremembe. In vendar je zdaj srebrn, pa v bežno zlatem odblesku spet moder, vsak hip drugačen. Med razoranim skalovjem raztezajo školjke dragoceno biserje, raki in gobe navidezno izgorevajo v modrem plamenu, hobotnice lovke so podobne zlatim vejam, rdeče ribice spuščajo iskre, morske kresnice.

Tudi človeška bitja, ki se gibljejo zunaj morja v čolnu ali plezajo po pečevju, so dobila povsem nov izraz, podoben kamnitnim kipom v tajinstveni srebrnomodri luči.

Onstran podvodnega praga, ki deli manjši prednji del 24 m dolge in za polovico ožje zaprte dvorane od večjega, se vsi ti prizori še stopnjujejo. (Skica 2.) Ni peresa, ki bi to dostojno opisalo, ni čopiča, ki bi to vsaj približno upodobil. Poskušali so že mnogi, popolnoma uspelo pa še ni nikomur. In mu tudi ne bo. To je doživetje, ki je nepopisno, neizrazno.

Odkod ta čudovita igra svetlobe in barv? Stena, ki loči jamo od zunanjega sveta, je pod morsko gladino prekinjena. (Slika 2.) Med deveto in enajsto uro dopoldne pripeka na vhodno duplino in njeno steno in njegovi žarki se odbijajo na morskem dnu kot od zrcala skozi ogromno prizmo ter rišejo v jami one nepopisne prizore. Ribiči zatrjujejo, da je pozimi razsvetljava v jami še čudovitejša, ker padajo sončni žarki bolj poševno in se odbijajo še globlje v jamo. Čim se sonce pomakne na južno stran, zavladajo v Modri jami mrak in mir, noč in tišina, ki jih prekinja le kovinska pesem valov ob vznožju tajinstvenih sten in čeri. Močna veriga zapre vhod v skrivnost.

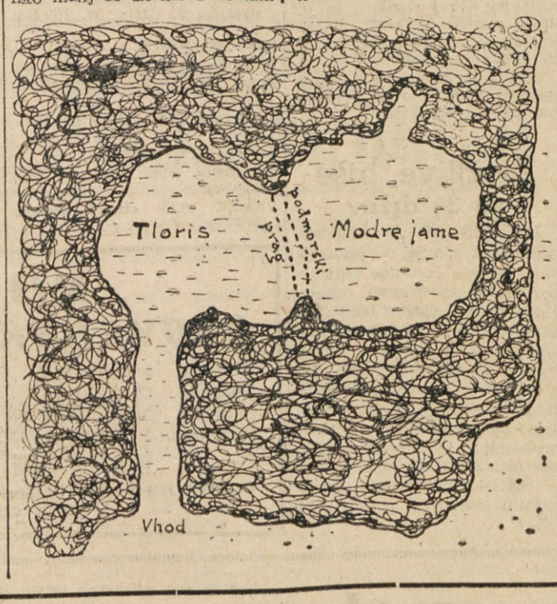

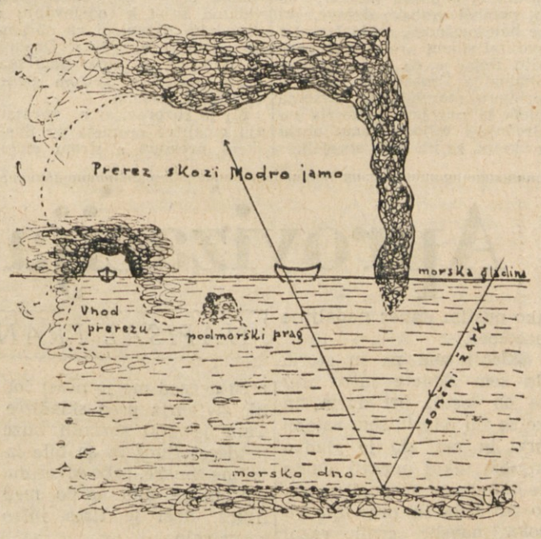

NAROD NAŠ DOKAZE HRANI...

TONE MIHEC

Bratovo kričanje je slišal Peter in začel razbijati po vratih. Prevara je bila odkrita. Vsa Slovenska Istra je komentirala ta dogodek, negodovanje proti karnijelski tiraniji je zrasilo dovrhunca. Za župana je bil izvoljen skoro soglasno Peter Udovič.

Istega leta se je začela graditi današnja znana cesta Trst - Rižana - Kubed - Pazin. Mine se pokale in razbijale steno pod sv. Florijanom. Da bi Zaneto rešil svoj obupni položaj, je naglo prenesel gomilo in pošto iz gradu k nostrijskih cesti. Z razvitkom industrijskih tkanin je domača tkalnica (statve) naglo propadala. Jakomo jo je za malo denič prodal svojemu bivšemu delavcu Karletu Karlevarisu, ki se je mučil z njo še nekaj let.

Jakomo je predal gostilno in pošto starejšemu sinu Jovaninu. Ker pa le ni hotelo biti zaslužka, a prostovoljne dajatve so popolnoma prenehale, so se mnogi kubedski Karnijeli razpršili po svetu, da celo v Ameriko. Da bi Jovanin vsaj za silo zadržal prejšnje blagostanje, se je lotil samih poneverb denarja na pošti. Z vseh strani so se pritoževali ljudje, da niso dobili poslanega denarja. To je Jakoma dokončno strlo. Sledila je revizija pošte, nekega dne sta se pojavila v vasi dva žandarja. Vaščani so se spogledovali, ter ugibali razlog njihovega obiska.

Uro pozneje so korakali po novi cesti pod sv. Florijanom isti žandarji. Med njimi sta korakala pripognjene glave in zvezanih rok — Jakomo Vidali in njegov sin Jovanin...

Kaj pa italijansko poslanstvo med Slovani?...

Karnijeli v tem pogledu niso mogli in tudi niso uspeli. Že sam njihov prihod v naše kraje je imel popolnoma drug pomen in sicer boljši pogoj življenja kot so ga imeli v svoji domovini. Toda zdrav in kompakten slovanski življ je kaj kmalu asimiliral romanske drobce. Zadnji predstavnik romanske miselnosti in precejšnje nestrpnosti v Kubedu je bil Karleto Karlevaris zadnji tkalec, ki je stanoval pod samo cerkvijo. Pod ruševinami te hiše se vidijo še danes kamenita korita z vodo, kjer je nekdaj namakal domače platno. Imel je dva sina, ki pa sta se že v zgodnji mladosti izgubila v svetu. Kot starec je jahal nizkega oslička, ter hodil vsak dan na edine njive v Brnjaku, zagrizen sam vase. V prvi svetovni vojni, ko so odmevali topovski streli ob Soči je Karleto ždel ure in ure ob zvoniku, ter zadovoljno mrmral sam zase: «Na, brzo, brzo so naši bratje tukaj!» Najhujše mu je bilo, če ga je kdo zbodel z besedami — Kliče narod majka Slava. — Nato bi jezen odgovarjal v italijanščini: «K vragu ti in tvoja...».

Umrl je tik prod koncem prve svetovne vojne. Le škoda, da ni učakal njegovih bratov «črnih srajc». Morebiti bi bil tudi on poizkusil rimsko kulturo v obliki — ricinusovega olja, kakor mnogi in mnogi istrski patrioti. — Da, v Kubedu še žive vnuki Giorgia in Felicite, toča tem ne pride na pamet kaka italijanska propaganda. Vsi so namreč vključeni v obdelovalno zadrugo, ter složno z ostalimi vaščani grade boljše bodočnost sebi in svojim potomcem. Mnogi od njih so bili za časa NOB v nemških taboriščih smrti, prav vsi pa so aktivno sodelovali v narodnoosvobodilni vojni.

Ko sem pobaral te dni še živečega Jenja Vidalija po njegovih prednikih, je ta malomarno zamahnil z roko in povedal: «Jaz sem dovolj pretrpel zaradi njihovih neumnosti. Moj sin Lojze pase zadružne ovce in še nikdar nisem bolje živel, kakor danes. Zelo nerad se je spominjal časov svojih prednikov.

Za zaključek: naš narod je preživel Benetke, Avstrijo in fašistično Italijo ter ostal na svoji, skozi stoletja in s krvjo prepojeni zemlji. Iz krvi in muk je nastal nov rod, ki je pripravljen prej ko slej braniti pradedovsko grudo pred vsakim morebitnim napadalcem. Zadnji politični dogočki v Trstu in Rimu pa dokazujejo, da to dejstvo še ni popolnoma jasno raznim Luciferom, Zinganellom, in Vidalijem, kateri še vedno sanjarijo o nekem rimskem poslanstvu na Balkanu ter o nekih svetih mejah, celo nekje na Savi in Donavi.

Prepozno gospodje! Čas, ta najboljši zdravnik, je zaprl za vedno stranice vaše mračne zgodovine, mrliči ne govorijo več...

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Jedro visokega zračnega pritiska se je premaknilo iz Nemčije proti vzhodu. Na Balkanu je oblačno vreme, medtem ko je nad Apeninskim polotokom visok zračni pritisk. Za danes predvideva vremenska napoved jasno vreme, vendar so mogoče v popoldanskih urah krajevne pooblačitve in morda celo posamezna kratkotrajna neurja.

RADIO Današnje najvažnejše oddaje: **Jug. cona Trsta:** 13.45 Strauss: «Don Juan»; 20.00 Jules Massenet: «Manon», opera v 4 dejanjih. **Slovenija:** 13.00 Španski motivi v glasbi; 22.30 Znani orkestri igrajo zabavno glasbo. **Trst I.:** 12.10 Mozart: Trio v Es-duru; 21.30 Dvanajst Chopinovih etud. **Trst I.:** 12.00 Melodični orkester; 23.30 Plesna glasba.

Po ustvarjalcih na delu komentatorji

Komentatorji, ki jim ob koncu Toura besede rastejo kot gobe po jesenskem dežju, so si edini v enem: Koblet je zmagal nadmočno in je naravnost pregazil vse nasprotnike. Za to prvo ugotovitvijo se nehote samo zastavi drugo vprašanje: Je Koblet boljši, enak ali slabši prejšnjim zmagovalcem?

Tu je fantazija dobila poletā, vsega je bilo po malo natresenega po francoskih listih. Največ zagovornikov je vendarle dobila primerjava med Coppijem iz leta 1949. in letošnjim Kobletom. Morda jima je res skupen kakšen odtenek, predvsem seveda to, da sta obadva zmagala z veliko premočjo in brez ugovora; vse ostalo pa je različno, saj tudi drugače biti ne more. Letošnji Tour je bil popolnoma drugačen od tistega iz 1949., drugačni so bili tudi nasprotniki na matchu v 24. rundah. Kako so torej mogoče primerjave? Dobre so edino za vežbanje duha, imajo pa popolnoma akademski značaj, skoraj kot debate sholastikov, ali stoji lahko na konici puščice dva ali pa en sam hudič? Jaz pravim, da en sam.

Iz Metza so asi zapeljal z enakimi možnostmi, händikapiran je bil edinole Koblet, ki ni imel pod seboj preveč zanesljivih pomagačev. Pozneje so odpadali drug za drugim; kilometri so neusmiljeno pometali. Prvi je odkril Magni s svojo angino in želodčnimi težavami karte brez vsakih adutov.

Tudi Bobet od vsega začetka ni bil takšen, kot so si ga Francozi postavili na svoje oltarje. V prvi etapi na kronometer je kazalo, da je krizo srečno spravil pod streho, a je že takoj naslednji dan njegova brleča lučka dokončno ugasnila in ga onemogočila v očeh favoritov.

1.	KOBLET HUGO ki je prevozil 4692 km v 142.25'14" ura, povprečno 32.944 km na uro. Uradni čas z dodatki:	142.20'14"	—
2.	Geminiani R. (Fr.)	142.42'14"	22'00"
3.	Lazarides L. (Fr.)	142.44'30"	24'16"
4.	Bartali G. (Italija)	142.49'28"	20'09"
5.	Ockers C. (Belgija)	142.53'07"	32'58"
6.	Barbotin P. (Francija)	142.56'54"	36'40"
7.	Magni F. (Italija)	142.59'28"	39'14"
8.	Bauvin G. (E. S. E.)	143.05'47"	45'33"
9.	Ruiz B. (Spanija)	143.06'09"	45'55"
10.	Coppi F. (Italija)	143.07'05"	46'51"

Ostali so se držali .To se pravi trije: Coppi, kot kandidat številka 1, neuničljivi Bartali in presenetljivi Koblet, ki pa je imel manj zagovornikov, saj so vsi po vrstil trditi, da se bo upehal. Apenini: brodolom sta prenesla Coppi in Koblet, na orehovo lupino se je rešil Bartali. Čakali smo Alpe. Tedaj se je nepričakovano Coppi zrušil in Koblet je ostal sam, s svojimi štiriindvajsetimi leti in naraščajočo popularnostjo.

Ves mesec so vsi od direktorjev ekip navzdol, zaman čakali na senzacionalno izjavo. Pod svojo taktirko je Hugo pripeljal cigansko kapelo — pisani Tour do Pariza. V «Parku princev» je ta Apolon kolesarjev, kot so ga poimenovali novinarji v iskanju originalnosti, prvič izjavil, da je malo truden. Tedaj to ni več nikomur koristilo.

Tour je torej mimo. Demobilizirani so reklamni vozovi, dirkači so odšli domov. V Franciji je končno mir. Samo v pisarnah prirediteljev je živahno kot poprej. Niso še opravljeni vsi računi pravkar umrlega velikana, na vrata že trkajo načrti za Tour 1952. Začeti je treba takoj, da ne bo prepozno. Taka priredite zraste namreč kot plod celoletnega truda in napora. Zato je oče Goddet upravičeno ponosen na svoje rojence in vsakega spremlja ob koncu solza žalosti pomešana z mnogimi veselja.

JACQUES COPAIN

Zadovoljna ona, še bolj on. Miss etapa v trenutku, ko prejema zasluženo plačilo, saj je stala revica tri ure na soncu. Mister Tour (Koblet), ko prejema zasluženo plačilo, saj se je potil pet ur po soncu. Zadovoljna ona, še bolj on

Koblet: 8 milijonov frankov

PARIZ, 30. — Hugo Koblet je podpisal 36 pogodb, 25 za Francijo in 11 za Švico. Za vsak nastop bo dobil od 120-160 tisoč frankov. Prvi nepopolni računi kažejo, da je letošnji «Tour de France» prinesel Kobletu osem milijonov frankov!

Pri tem seveda niso vračunani stranski zaslužki. Kot n. pr. tisti od prestav Campagnolo. Stvar je bila taka: Koblet je po vsakem svojem uspehu govoril vedno najprej v švicarskem radiu, če je preostalo časa pa še v francoskem. Italijani so ga le težko dobili pred svoj mikrofon, za kar so mi priče vsi poslušalci. In še to le ob manj važnih prilikah. Po prihodu v Pariz pa glas radiokronista nepričakovano napove, da bo govoril zmagovalec. In to kmalu po prihodu na cilj. Napeli smo torej ušesa, da bi ne zamudili besedice. Hugo je dejal nekako takole: «Vesel sem, da sem zmagal, saj sem v dobri formi, poleg tega pa sem prvič uporabljal neprekosljive prestave Campagnolo». Prijetno, ne?

OB HAJDUKOVEM TURNIRJU

Splitčani so trenutno najmočnejši - Dinamo v prehodni krizi Partizan nepopoln - Zvezda igra iz dneva v dan slabše

(Od našega dopisnika)

HAJDUK - DINAMO 4-1 (3-1)
PARTIZAN - C. ZVEZDA 5-1 (1-1)

Svojo štiridesetletnico je Hajduk proslavil z nogometnim turnirjem, ki je po svoji kvaliteti najmočnejši, kar jih je bilo po osvoboditvi v Jugoslaviji, saj je na njem nastopila «Velika četvorica»: Hajduk, Dinamo, Partizan in Crvena zvezda.

Hajduk je zasluženo osvojil prvo mesto in pokazal, da je trenutno najboljše jugoslovansko moštvo in v taki formi, kot ga dosedaj še nismo videli. V vsej enajstorici ni slabega igralca. Broketa, proslavljeni branilec, je z velikim uspehom zavzel mesto stranskega halfa in je tvoril z Luštico ogrodje teama, na katerega je napad lahko opiral svoje akcije. Če bi Hajduk obdržal sedanjo formo je brez dvoma najresnejši kandidat za zmago v prvi ligi.

Dinamo je v prehodni krizi. Stoji pred problemom uveljavljenja svojega sistema. Dobro se je obnesel kot stranski half Horvat, ki igra v Dinamovi taktični varianti važno nalogo. Popolnoma je uspel proti slabi Zvezdi, ko se je lahko neovirano sprehajal celo v kazenskem prostoru, malo slabše je šlo proti Hajduku.

Partizan je na turnir prišel nepopoln in je poleg tega odigral drugo tekmo še brez malega števila igralcev prvega moštva, ki so prišli v Split: Jakovetića, Atanackovića, Šijakovića.

Tretje mesto je potemtakem uspeh in obenem dokaz strašne dekadence Crvene zvezde. Ekipa beograjskih študentov je edina, ki ni dosegla na vsem turnirju niti ene zmage. Od 1. maja do danes so bili igralci Zvezde poraženi kar desetkrat! Enajstorica se stalno menjuje in ne more najti svojega pravega obraza. Kriza, ki jo sedaj preživlja Zvezda, je brez dvoma najtemnejša stran njene zgodovine. Olajševalna okolnost je ta, da so prišli igralci na turnir utrujeni od potovanja, vendar ne od igranja.

RADE RADOVIĆ

Milakov je skočil s palico 395 cm.

Na troboju med Partizanom, Crveno zvezdo in BSK je v Beogradu Milakov postavil nov jugoslovanski državni rekord v skoku ob palici. Skočil je 395 cm. Prejšnji rekord je bil 393 cm.

Na istem tekmovanju je Stefanovič tekel progo 10.000 metrov v izvrstnem času 30:55.6.

V Mariboru je Bosiljka Seb (Sloboda - Varaždin) pretekla 80 metrov z ovirami v 12.2 kar je pravtako nov jugoslovanski rekord.

Branovič državni prvak

Končalo se je jugoslovansko državno prvenstvo v tenisu. Zmagal je Branović, ki je porazil Mitiča s 3-6, 6-2, 6-4, 2-6, 6-4. Tretje mesto je osvojil Palada po ostri borbi z mladim Petrovičem: 6-4, 6-8, 6-2, 6-4, 6-0.

To je prvo prvenstvo po vojni, na katerem Mitić ni zmagovalec .

Nedeljski šport v nekaj vrstah:

Italija je premagala v lahki atletiki Belgijo s 122 —98. Važnejši rezultati: 800 metrov: Lanzi (I.) 1:55.0; disk: Consolini 53.38, Tosi ((oba I.) 51.42; 200 metrov: Leccese 21.7, Sidi 21.9; kladivo: Taddia (I.) 54.44; Skok ob palici: Chiesa 4.00; 10.000 metrov: Reiff (Belgija) 30:18.8; daljina: Druetti 7.04 metra; štafeta 4x400: Italija 3:16.8.

* * *

Na avtomobilski dirki «Za veliko nagrado Nemčije» je zmagal Italijan Ascari pred Fangiom (Argentina). Tretji je bil Argentinec Gonzales. Povprečna brzina zmagovalca: 134.8 km na uro. Fangio je prispel na cilj pol minute za Ascarijem. Gledalcev: 200.000.

* * *

V soboto in nedeljo so gostovali v Izoli košarkarji Železničarja iz Nove Gorice. Prvo tekmo so tesno izgubili, dočim so morali proti K. K. Trst kloniti s hujšim rezultatom. Tehnični izidi: Istrska reprezentanca Železničar 47-45; K. K. Trst - Železničar 68-35.

KINO

V TRSTU

Rossetti. Zaprto zaradi poletnega odmora.

Excelsior. Zaprto radi namestitve nove zvočne naprave.

Nazionale. 16.30: «Dora, punčka plavolaska» J. Haver, M. Stevens.

Fenice. 17.00 «Izsiljevalec Jack» H. Duff, B. Donlewy.

Filodrammatico. Zaprto zaradi prenovitve.

Arcobaleno. 15.30: «Vsaka žena ima svoj čar» M. O'Hara, D. Kaynes.

Astra Rojan. 17.00: «Mož, ki ga ljubimi» C. Boyer, J. Arthur.

Alabarda. 16.00: «Gusarka» I. De Carlo, F. Fried.

Azzurro. 16.00: «Francis, govoreči mezeg».

Garibaldi. 15.00: «Tovariš», C. Colbert, C. Boyer.

Ideale. 16.30: «Zaklad iz Vera Cruža» R. Mitchum.

Impero. 17.00: «Poročna noč», K. Vidor, A. Stern.

Viale. 16.00: «Skrivnostno tetovi-ranje».

Vittorio Veneto. Zaprto zaradi poletnega odmora.

Italija. 16.00: «Nore stvari» J. Carson, L. Albright.

Kino ob morju. Zaprto zaradi poletnega odmora.

Marconi. 16.30: «Južno od Tahitova» M. Montez.

Massimo. 16.00: «St. 1 iz sinje trume» (Iz kitajskega okolja).

Novo Cine. 15.15: «Pomlad» J. M. Donald, Nelson Eddy.

Odeon. 16.00: «S.O.S. Džungla» R. Calhom.

Radio. 16.00: «Karneval v Kostariki».

Savona. 16.00: «Pomorski orli» G. Cooper.

Vittoria. 16.00: «Ljubezen v podstrešjih» J. Crain, W. Holden.

POLETNI KINO:

Javni vrt. 20.45: «Gozdni potepuh»

Rojan. 20.45: «Tripolitanska devica».

F. Severo. 20.45: «Kapitan Furlan».

Skoljet. 20.45: «Margie».

Brocchetta. 20.45: «Teror v Chicagu».

Vittorja. 20.15: «Izven vsakega dvoma».

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

TOREK 31.7.1951.

Oddaja v slovenščini:

Poročila ob 7.00, 13.30, 19.30, 23.05 — 7.15 Jutranja glasba. 13.45 Strauss: «Don Juan». 14.00 Pojo slovenski zbori. 14.30 Od včeraj do danes. 14.35 Baletna glasba. 18.00 Dvorak: Slovanski plesi. 18.15 Kulturni pregled. 18.30 Skladbe za harmoniko. 19.00 Slovanska lahka glasba. 20.00 Jules Massenet «Manon» opera v 4 dejanjih. 22.30 Plesna glasba. 23.10 Glasba za lahko noč.

Oddaja v italijanščini:

12.00 Klasična glasba. 12.45 Orkester iz Sv. Nikolaja. 13.20 Intermezzo. 20.00 Opera «Manon». 22.30 Plesna glasba.

SLOVENIJA

6.15-7.00 Pisan glasbeni spored. 12.00 Igra orkester Glenn Miller. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Španski motivi v glasbi. 14.00 Pojo zbori naših SKUD. 14.30 Z mikrofonom sredi življenja in dogodkov. 15.15 Zabavna glasba. 15.30-16.00 Prenos iz Maribora. 18.00 Želeli ste - poslušajte! 19.10 Glasbena medigra.. 19.30 Poster špored narodnih pesmi. 20.00 Simfonični koncert Radia Ljubljana. 22.30 Znani orkestri igrajo zabavno glasbo. 23.30 Franz Schubert: Godalni kvartet.

TRST II.

7.30 Jutranja glasba in koledar. 11.30 Za vsakega nekaj. 12.00 Novi svet. 12.10 Mozart: Trio v Es-duru. 12.33 Tirolski motivi. 13.00 Glasba po željah. 17.30 Plesna glasba. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Bartok: Kvartet št. 5. 18.45 Južno ameriški motivi. 19.15 Operetna glasba. 20.00 Spored pestre glasbe. 20.30 Okno v svet. 20.45 Lahka glasba. 21.30 Dvanajst Chopinovih etud. 21.55 Dva vesela ritma. 22.00 Bliss: Koncert za klavir in orkester. 22.40 Orkester Mark Warnow. 23.00 Nočni motivi. 23.35 Polnočna glasba.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 11.30 Lahka glasba. 12.00 Melodičen orkester. 12.20 Ritmi latinske Amerike. 13.25 Slavni glasovi. 14.10 Motivi iz revij. 14.30 Pestra glasba. 17.30 Spored BBC. 18.35 Angelini in osem instrumentov. 19.00 Glas Amerike. 19.15 Orkester modernih ritmov. 20.30 Koncert p. v. P. Vatte. 21.10 Pesmi. 21.40 Simfonična glasba. 22.20 Pojeta Ebe De Paulis in F. Albanese. 22.40 Komorna glasba. 23.30 Plesna glasba.

NOVE SLOVENSKE KNJIGE

Avsenek:	BOHOR ZARI	polplatno	220 lir
Vipotnik:	IZ ZANKE	platno	400 lir
Potočnik:	ŽICE MORJE IN GOZDOVI	polplatno	260 lir
Pereljman:	ZANIMIVA MATEMATIKA	polplatno	280 lir
	TAKO GRADIMO SOCIALI. ZEM NA VASI	polplatno	330 lir

DOBITE JIH V SLOVENSKIH KNJIGARNAH V TRSTU IN GORICI

PRED ODOBRITVIJO TRUMANOVE ZAHTEVE PO NAKAZILU 8.5 MILIJARD

Nadaljevanje razprave pred senatno komisijo

Objavili so govore Marshalla, Paceja in Collinsa

WASHINGTON, 30. — Pred ameriškim kongresom se že dalj časa nadaljuje razprava o Trumanovi zahtevi po nakazilu 8,5 milijard dolarjev za gospodarsko in vojaško pomoč tujini. Danes so objavili tri poročila pred to komisijo in sicer govor tajnika za obrambo Georga Marshalla, tajnika za vojsko Franca Pacea in Lawtona Collinsa, vodje glavnega stana vojske.

Tajnik za obrambo Marshall je opozoril kongres, da se veča možnost za morebitno vojno z Rusijo in da je opažati «vedno večje zbiranje vojaških sil s sovjetske strani in njenih satelitov». Obenem je omenil, da bodo trajala korejska mirovna pogajanja šest ali več tednov, preden bodo zaključena. To bi se dogodilo v prvih dneh septembra.

Izjavil je, da se zdi, da je Rusija uspela «s svojimi goljufijami» vplivati na ameriško ljudstvo za zmanjšanje njegovih naporov v proizvodnji. Tragično je priznati, da se pustimo tako vplivati po propagandi in da je dovolj en sam govor, da povzroči v nas duševno spremembo, ki bi se mogla spremeniti v našo škodo. To je velika past, ki nam jo je nastavil sovražnik in tragično je, da smo mi vanjo takoj padli».

«Mi ne smemo spremeniti naših načrtov, vsakokrat ko se Kremelj odloči, da spremeni svojo taktiko. Ta težnja je po mojem mnenju zelo nevarna. Zlasti zaradi tega, ker so nam Rusi s tako majhnim naporom uspeli zadati toliko škode». Ob koncu je zahteval, naj kongres odobri za prihodnje leto nakazilo 60 milijard dolarjev za ameriško obrambo, ker nam bo to «ogromno pripomoglo na odločitev, ki jo hočemo doseči v Kesongu».

Ta govor je imel pred senatno komisijo za zunanje zadeve dne 18. julija. Njegovo delno objavo je ameriška cenzura dovolila šele danes.

Ameriški tajnik za vojsko, Frank Pace je izjavil pred isto komisijo, da če se bo korejska vojna nadaljevala, bodo morali proračun za vojsko za prihodnje leto (20,762 milijonov) povečati za 7 milijard. Tudi, če bi se korejska vojna končala in ZDA ne bi bile zapletene v sovražnosti na kakem drugem koncu sveta, bi morali ta proračun povečati za več milijonov.

Pred komisijo je govoril tudi general Lawton Collins, vodja glavnega stana vojske. Izjavil je, da načrt za nakup in dobavo orožja sicer more povečati število čet, vendar pa pristavlja «preračunan riziko». Vojska bi morala imeti 1.5 milijonov mož, t. j. 300 tisoč več kot sedaj. Celih 45,6 odst. nakazil je namenjenih za proizvodnjo. Največ bodo porabili za nakup tankov (4,2 milijarde). Proračun predvideva tudi nakazilo 400 milijonov dolarjev, za povečanje proizvodnje izstrelkov ,vodenih po radijskih valovih.

Omenil je uspehe srednjetežkega tanka «Patton», ki je v borbah na Koreji z ruskimi tanki «T-34» dosegel 18 zmag proti eni. Pričeli so izdelovati tudi lahke tanke, ki bodo popolni zlasti v topniškem ognju. Vojska ima protitankovske mine, ki so boljše, kot tiste ki so jih uporabili v zadnji svetovni vojni in jih sovražnik le težko najde. Prav tako izdelujejo tudi napravo, s katero je mogoče najti nasprotnikove minomete.

Namestnik vodja glavnega stana vojske, general Reeder, pa je izjavil, da ameriške izstrelke vodene po radijskih valovih, šele preizkušajo.

INSTITUTE (Zahodna Virginija), 30. — Hram, v katerem je bilo 500.000 galonov etilnega alkohola se je vnel, ko je v soboto vanj treščila strela. Požar je trajal še danes zvečer. Vendar so gasilci uspeli omejiti ogenj. S tem so preprečili, da se ni vžgal tudi drugi ham, oddaljen samo 75 m od prvega.

ZADNJA POROČILA

HERBERT MORRISON O VPRAŠANJIH SREDNJEGA VZHODA

«POTREBNE SO GLAVE KI HLADNO PRESOJAJO»

Govoril je o odnosih Izraela z arabskimi državami, Egiptu, Grčiji in Turčiji

LONDON, 30. — V angleški spodnji zbornici je danes zunanji minister Morrison otvoril razpravo o položaju na Srednjem vzhodu in angleške politike na tem področju. Potem ko je omenil propad otomanskega imperija in dvig novih sil, je govoril o razvoju nacionalizma na Srednjem vzhodu in zatrdil, da so «nacionalna zavednost in nacionalne težnje stvari, ki so priporočljive same po sebi, vendar je velikanska razlika med patriotizmom in sovraštvom proti tujcem. Mi in druga zahodna ljudstva smo imeli priliko, da se kaj naučimo. Danes so države tako zvezane med seboj, da interesov ene ni mogoče zadovoljiti, mimo upravičenih zahtev in potreb drugih».

Morrison je tudi dejal, da je angleška politika na Srednjem vzhodu dosegla edini poraz z evakuacijo Palestine. To kar mi želimo v tej državi je sporazum med arabskimi državami in Izraelom. Žal nam je, da glede tega niso dosegli nobenega napredka.

Anglija ima tradicionalne vezi z arabskimi državami, njeni odnosi z Izraelom se zboljšujejo in želimo, da bi imela ta država srečno bodočnost. Angleški zunanji minister je nato omenil dejstvo, da so sedanji odnosi med arabskimi državami in Izraelom prišli na mrtvo točko. Prvi se nočejo zavedati, da je Izrael živa in trajna stvarnost. Izrael pa s svoje strani ni napravil ničesar, da bi pomiril arabske države, ki se boje možnosti, da bi Izrael s svojimi silami pričel z ekspanzijo. Dejal je, da se bo Anglija skupno z Francijo in ZDA v primeru morebitnega kršenja meja in pogojev premirja na Srednjem vzhodu, temu uprla z ukrepi, ki jih bodo sprejeli.

Poudaril je, da je vprašanje arabskih beguncev glavna zapreka za sporazum med Izraelom in Jordanijo. Glede gospodarskega položaja na Srednjem vzhodu je omenil petletni načrt Egipta in ustanovitev urada za načrtovanje v Iraku. Počastil je «dva zvesta prijatelja Anglije» pokojnega kralja Abdulaha in Ibn Sauda. Sedaj je 500 angleških strokovnjakov v državah Srednjega vzhoda, ki se trudijo za njih gospodarski dvig. Omenil je tudi sporazume po letu 1947, po katerih so Egiptu, Jordaniji in Iraku dovolili uporabo šterlinških kreditov za nakup industrijskega materiala. Petrolejske družbe so na tem področju pomagale gospodarskemu razvoju v teh državah.

Javil je, da bo Richard Stokes v kratkem odpotoval v Teheran, obenem pa je glede položaja v Perziji omenil, da je «angleška vlada pripravljena podrediti se pravični želji iranskega ljudstva po nacionalizaciji podzemeljskih zakladov te države in sprejema načela nacionalizacije». Vendar je dejal, da angleška vlada ne more sprejeti «enostranske odpovedi mednarodnih sporazumov».

Ko je prešel na Egipt je omenil, da prisotnost angleških čet v tej državi «ni samo angleško-egipčanski problem. Te čete so tam v imenu Zahoda». Izrekel je prepričanje, da se bo v primeru vojne, Egipt pridružil Angliji in njenim zaveznikom proti napadalcu. «Mi vabimo Egipt k sodelovanju z zahodnim državami za obrambo varnosti v svetu». Omenil je tudi, da se sedaj angleška vlada pogaja s Kairom glede vprašanja Sudana.

Ko je razpravljal o vprašanju omejitve prometa po Sueškem prekopu s strani egiptovske vlade, je Morrison obžaloval, da egipčanska vlada ni spremenila svojega stališča. Vendar je dodal, da so podvzeli ukrepe v sporazumu s to vlado, da bi preprečili ponovne incidente. Ta sporazum pa še ne preklicuje zahtev angleške vlade po povračilu škode ob znanem incidentu.

Glede sodelovanja Grčije in Turčije v atlantskem paktu je Morrison izjavil, da obramba Turčije ne pomeni samo obrambo Evrope, temveč tudi obrambo Srednjega vzhoda. Na Srednjem vzhodu moramo napraviti tisto, kar smo že storili v Zapadni Evropi, ne glede na to, da bi mogli sporazume na tem področju drugače postaviti».

Ob zaključku je izrekel željo, da bi mogli vsa vprašanja Srednjega vzhoda rešiti v najkrajšem času, s čimer bi dosegli, da bi lahko obrambo Srednjega vzhoda smatrali kot celoto. Vztrajal je na potrebi hitre rešitve vprašanja arabskih beguncev in zatrdil, da «angleška politika na Srednjem vzhodu ni imperialistična politika. Ona temelji na sodelovanju. Na tem delu sveta «so potrebne glave, ki hladno presojajo in ne histeriki» — je končal.

Po Morrisonovem govoru je konservativni prvak Churchill zatrdil, da se bo njegova stranka uprla celotnemu umiku angleških strokovnjakov iz Abadana. Od vlade bo zahtevala v primeru potrebe tudi vojaško intervencijo za zaščito angleškega osebja v Perziji.

Nato pa je ostro napadel politiko laburistične vlade in jo dolžil, da je kriva težav v Perziji in Egiptu. Prestiž Anglije je pričel upadati po umiku Anglije iz Indije. Egiptu ne bi smeli dati na razpolago šterlinških kreditov, dokler bo trajala blokada Sueza. Vodja opozicije je še dejal, da ne bi smela odpotovati v Egipt torpedovka «Cottesmore», ki jo je Kairo kupil v Angliji.

Richard Corssman, predstavnik laburistične levice pa je predlagal: 1. združitev Jordanije in Iraka po umoru Abdulaha; 2. področje pri Gazi, kjer je trenutno 100.000 arabskih beguncev in ga ima zasedenega egipčanska vojska, naj bi spremenili v angleško oporišče. Tamkajšnje begunce pa naj bi vzdrževala angleška vlada.

Razpravo je zaključil ministrski predsednik Attlee. Povedal je, da so Američani zahtevali, naj Anglija sprejme načelo nacionalizacije iranske nafte. To sprejemamo kot načelo, vendar bo treba poskrbeti za podrobnosti. «Mislim, da bo ta sprejem dovolil nekako zvezo med Anglijo in Perzijo, v kateri bi dali mi na razpolago svoje tehnične izkušnje». «Ne smemo pozabiti, da je pred nami ljudstvo, okuženo s sovraštvom proti tujcem, zaradi česar se je treba pogajati s potrpežljivostjo in pazljivostjo». Angleški namen ni odpoklicati vseh svojih strokovnjakov iz Abadana».

Omenil je Churchillove besede in izjavil: «Anglija ne more danes delati tistega, kar je delala v 19. stoletju».

ZDA in kašmirski spor

WASHINGTON, 30. — Ameriško zunanje ministrstvo je javilo, da je že večkrat priporočalo Indiji in Pakistanu, naj mirno uredita vprašanje Kašmirja. V diplomatskih krogih dodajajo, da je tudi Anglija povabili obe državi, naj se pomirita in pričneta tudi sodelovati med seboj.

Glasnik ameriškega zunanjega ministrstva je dodal, da se ne bi smela povečati napetost med obema državama in je pozval Indijo in Pakistan, naj sodelujeta s posredovalcem OZN za Kašmir, Frankom Grahamom.

Kvekerji so se vrnili

LONDON, 30. — Vodja angleških kvekerjev, Gerald Bailey, ki se je vrnil iz Moskve, je izjavil na tiskovni konferenci, da je bila njegova delegacija zadovoljna z nekaterimi izjavami Malika, z drugimi manj. Vendar ni imela časa, da bi se v posamezna vprašanja poglobila med intervjujem.

Sestali so se tudi z glavnim urednikom «Literarne gazete», Simonovim in ravnateljem nove revije v angleščini «News», prof. Morosovom. Z «zanimanjem» sta sprejela njihove kritike in sta obljubila, da bosta objavila nekaj člankov, ki jih bodo poslali kvekerji. Razgovarjali so se tudi s sovjetskimi cerkvenimi predstavniki.

Nek član delegacije je javil, da bodo tudi ameriški kvekerji najbrž šli v Moskvo.

Zložljive hiše za 34 držav

LONDON, 30. — Trgovska skupina Arcon je od januarja dalje prejela iz tujine naročila za 914.400 kvadratnih metrov zložljivih hiš, vštevši 5000 zložljivih hiš za Novi Južni Wales (Avstralija) v vrednosti 10 milijonov funtov šterlingov. Trgovska skupina Arcon je združenje neodvisnih tvrdk, ki sodelujejo pri izdelavi načrtov, proizvodnji in prodaji zložljivih hiš. Zložljive hiše, ki jih je izdelala ta skupina, so v zadnjih dveh letih poslali v 34 držav.

Aprovizacija ali red vlada svet

NAPISAL FRAN MILČINSKI - FRIDOLIN ŽOLNA

15. Srce mi je glasno utripalo. Poklonivši se, sem ji pomolil listek z nakazilom. Kako nežna je bila njena bela roka, ki jo je z nepopisljivo ljubkostjo iztezala, da ga vzame — o, dotakniti se te bele roke in umreti! — Tačas pa je bila ura dvanajst, krasotica se je kislo nasmehljala, toda, kakor rečeno, v kislobi njenega smehljaja ni bilo osebne osti, in je izjavila: «Jutri! Danes je prepozno!»

Red vlada svet! Nemo sem se priporočil s tiho nado v srcu, da se skoraj vidiva ob ugodnejših okolnostih.

Drugo jutro sem se požuril, da sem bil med prvimi, in ni bila odveč moja brižnost, kajti občinstva se je trlo. Tako pa sem dospel še pravi čas pred krasotico in sva bila že stara znanca.

«Gospodična», sem se opravičil, «ne mislite o meni, da sem prišel v te prostore brez rokava in brez kravate! Ne bi se drznil stopiti takšen pred vaše obličje, toda gneča mi je vzela oboje. Tu je nakazilo, tu denar. Doma imam ljubljenega sinčka, vojno dete, ki ko. prni, da bo deležen v mehko kuhanega jajčka. Ako me ljubite...»

«Oh», se je začudila, «jajec? Kaj pa mislite o meni! Jaz imam vendar zdrob. Zastran jajec se morate oglasiti onostran veže!» Majala je glavo in se ni mogla načuditi.

Prosil sem odpuščanja, da sem na svetu; nisem vedel, napisano ni nikoder...

Se se ni pomirila; Oh, ona pa jajca! Kako more olikan človek kaj takega misliti!

Sramoval sem se in hitel, da se izgubim. Se sem hotel pokukati v sobo onstran veže, toda nisem mogel niti odpreti vrat, toliko je bilo notri strank. Računal sem in preudaril, da je najbolje, ako pustim danes nadaljnje poizkuse.

Sklenil sem pa in storil, da sem sledeče jutro stal že ob šestih pri durih, in ko so jih odprli, sem vstopil prvi in res, šlo je gladko in sem takoj opravil. Ondu je bila druga gospodična, zelo prijazna in prav nič visoka navzlic svoji važni službi. Blagohotno je sprejela in vknjižila denar, mi dala pobotnico in niti ni štedila s poukom, kod je skladišče; tja naj uravnam korake, da izročim listini, nakazilo namreč in pobotnico in dobim in prevzamem blago.

Zahvalil sem jo in blagoslovil. Nikdar je ne pozabim in če bi živel dvajset let preko smrti.

Veter sladkih nad mi je napenjal jadra in hitro in brez nezgod me je nesel čolnič življenja pred skladišče Tam je bilo zbranih blizu petdeset ljudi in so bile izvečine ženske, tako rekoč dame, in je bilo gorko med njimi, dasi je tisto jutro zmrzovalo.

Koliko časa smo čakali, ne morem natančno povedati, ker sem pri tisti priliki pogrešil uro. Čakali pa smo, da se slednjič prikazala izza vogala častitljiva osebnost s kapo in gorjačo. Bila je očitno ozlovoljena in ji je bila zla volja brez ozira na druge vzroke povsem upravičena že po nedopustno zanikrni kakovosti okrepčila, ki je dehtelo od nje; in nam je osebnost stavila dve vprašanji. Prvič: Ali hočemo s silo vdreti vrata? — Drugič: Ali smo ljudje ali zverine?

Zavest krivde nas je tlačila, pobiti smo molčali. Ali nevolja oblasti boli — nagle smrti nas varuj, gospod, in nevolje oblasti — in da odvrnem hujše gorje, sem se osmelil in izpregovoril: Ne tajimo, svoje nerodnosti; toda ko smo grešili, grešili nismo iz zlobe, ampak iz nevednosti. Če ne po pravici, vsaj po milosti naj nam ne umakne svoje naklonjenosti.

Častita osebnost je dvignila roko z gorjačo in mi vzela besedo. Izjavila je, da zdaj ona govori.

Napeto smo poslušali, kaj bo in kako se nam odloči usoda.

Častita osebnost si je s pestjo obrisala brke, oči in nos in potem razodela, da lahko kar gremo, zakaj uradovalo se danes ne bo prej nego ob štirih in ne dalj nego do petih.

Red vlada svet. Pokorili smo se in tiho odšli. Ob štirih pa smo se vrnili in ko smo bili vsi zbrani, je zopet prirenčalo okoli vogala in je bila oblast. Zmajala je častitljivo glavo in nas vprašala, čemu smo prav za prav prišli, ko danes sploh ni jajec. Spogledali smo se. Nikdo ni vedel, kaj bi. Polni zaupanja pa so drugi vame upirali oči, jaz naj jim pomagam.

Nisem mogel odreči. Prosil sem najprej oblast, da ji smem prižgati smodko.

Ogorčeno je odklonila ogenj, smodko pa je sprejela. Polovico je odgriznila, ostanek porinila v žep. Pogled se ji je počasi ublažil.

Zdaj sem ji položil pred noge vdano vprašanje, ali in kdaj bi smeli zopet priti.

Skomignila je z rameni. «Ha! Morebiti dobimo jajca morebiti čez štirinajst dni...»

«Kod in kako bi lahko to izvedeli, da ne bomo po nepotrebnem komurkoli v napotje in pohujšanje?»

Poučila nas je, da ona ni Bog niti ne vsegavedoča. Genila jo je pa naša nebogljenost in nam je namignila, da je včasi med šesto in sedmo zjutraj tista ura, ko dele strankam blago iz skladišča.

Pokimala je, obrnila nam hrbet in nas milostno odslovila. —

Naše geslo je: «Vztrajati!» — pa sem vztrajal. Dan za dnem sem prihajal rano v jutro pred skladišče in čakal do večera; kosilo sem si jemal s sabo v papirju, da se mi ne pripeti, da zamudim trenutek in bi me bridki očitki preganjali vse žive dni.

Bilo je osmi dan, ko je mimo prineslo tovariša Kopitarja. Ustavil se je, ogledoval me od vseh strani in se začudil, ali sem še živ. Iščejo me namreč, ker sem izostal iz urada in nisem poslal nobene vesti.

Glej jih! Mar sem izostal iz zanikrnosti, mar iz lenobe? Ampak treba je vztrajati — to naj sporoči šefu, sem ga naprosil. — Vztrajnost je porok uspeha.

V uspeh sem trdno zaupal In mi je res prišel tako blizu, da sem ga skoraj prijel. Kajti jajca so dospela. Sam sem jih videl na tele svoje oči, vabljivo so se mi smejala, že sem molil roko — pa so me zadnji hip zavrnili in spoznali, da je moja nakaznica stara že nad mesec dni, sirota pa tega nisem vedel niti ni bilo nikoder napisano.

Red vlada svet! Pokril sem se s cilindrom in zopet šel in stopil pred gospoda predsednika.

«O,» me je pozdravil, «saj se že poznava! Vi ste moč zaradi drv».

«Ne,» sem odgovoril, «oprostite, da sem na svetu! Potreben bi bil pač tudi drv, toda ne upam se zanje poganjati, dokler uspešno ne uredim zadeve zastran jajec. Žena namreč nima časa, ker se obira okrog moke.» In sem ga spomnil, da imam ljubljenega sinčka, devet mesecev starega itd. itd. itd., skratka da je naklonjeno mi nakazilo že preteklo.

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18. - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: Za vsak mm širine 1 st